

STAD EN LAND, IN BALANS

Agenda Recreatie en Toerisme

2008-2011

STAD EN LAND, IN BALANS

Agenda Recreatie en Toerisme 2008-2011

Mei 2008

PROVINCIE

Inhoudsopgave

5	Voorwoord
7	1 Inleiding
	1.1 Aanleiding
	1.2 Het Collegeprogramma als basis
	1.3 Doelstellingen
	1.4 Rolverdeling
	1.5 Van doelstellingen naar thema's en agendapunten
	1.6 Investerings
	1.7 Leeswijzer
13	2 Toeristisch-recreatief profiel Noord-Holland
	2.1 Recreatiegebieden
	2.2 Recreatieve verbindingen
	2.3 Toerisme
	2.4 Watersport
	2.5 Cultuurhistorie en water
	2.6 Trends op het gebied van recreatie en toerisme
25	3 Uitwerking agendapunten
	3.1 Recreatie dicht bij huis
	3.1.1 <i>Inrichten van regionaal groen</i>
	3.1.2 <i>Duurzaam beheer regionaal groen</i>
	3.1.3 <i>Realiseren regionale recreatieve verbindingen</i>
	3.1.4 <i>Recreatiebehoeften van specifieke doelgroepen</i>
	3.2 Waterrijk van zee en meer
	3.2.1 <i>Algemene promotie van toeristisch potentieel Noord-Holland</i>
	3.2.2 <i>Sterker neerzetten van Noord-Holland als water(sport)provincie</i>
	3.2.3 <i>Verbeteren kwaliteit kust</i>
	3.2.4 <i>Toegankelijk en beleefbaar maken van het waterrijk cultuurlandschap</i>
69	4 Middelen
75	Bijlage
	1 Maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van recreatie en toerisme

N

oord-Holland dat is: water en zee, strand en duinen, uitgestrekte polders en bollenvelden en niet te vergeten heel veel bijzondere cultuurhistorie. Kortom een prachtige – misschien zelfs de mooiste – provincie met heel veel afwisseling. Onze eigen inwoners genieten daar van, maar ook toeristen weten de weg naar Noord-Holland gemakkelijk te vinden. Wij zijn de provincie met de meeste toeristische overnachtingen en de belangrijkste watersportprovincie van Nederland. Hierdoor leveren recreatie en toerisme een belangrijke bijdrage aan de Noord-Hollandse economie en aan de leefbaarheid van het platteland. Ik kom zelf uit Volendam en zie het daar gewoon gebeuren, bijvoorbeeld rond de Marina. Werknemers in de recreatief-toeristische sector komen zelfs al uit de omliggende gemeenten.

Na een eerste succesvolle agenda de afgelopen vier jaar nu een nieuwe Agenda Recreatie en Toerisme. Ik heb toen ik aantrad als gedeputeerde aan u gevraagd of we nu klaar zijn. Ik kreeg als reactie dat dit zeker niet het geval is. Grotendeels gaan we dus verder op de ingeslagen weg, in ieder geval het afronden van alle nog lopende projecten, maar ook het aanleggen van nieuwe recreatiegebieden en recreatieve verbindingen en de promotie. Maar deze periode is er wat mij betreft meer ruimte voor bezinning en vernieuwing. Bezinning op hoe we nieuwe allianties kunnen sluiten, bijvoorbeeld in ILG verband en hoe we zo goed mogelijk in kunnen spelen op de – veranderende – wensen van recreanten en toeristen. Vernieuwing door onze sterke punten te benutten en nog beter uit te dragen.

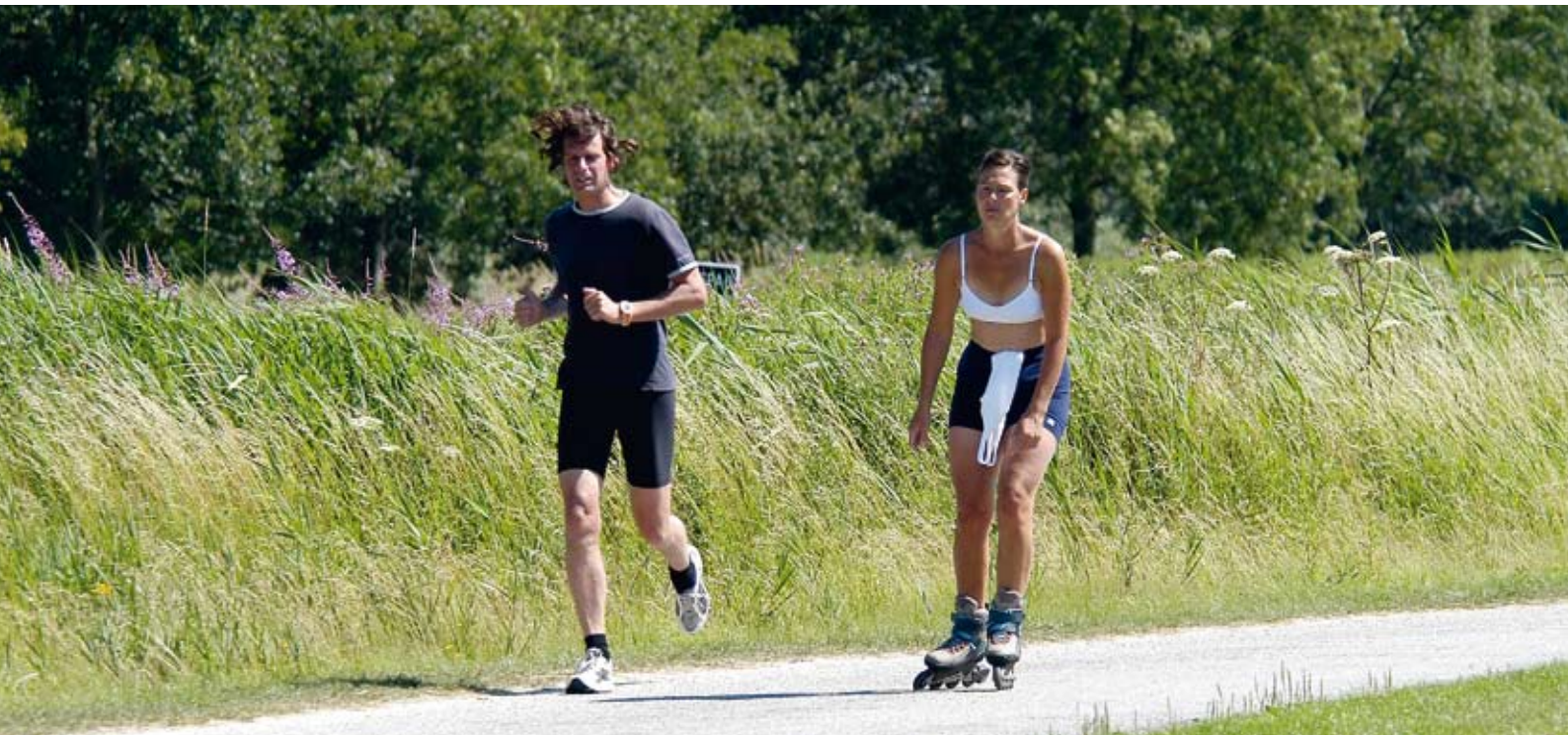

Als ondertitel van deze Agenda heb ik gekozen voor 'Stad en land, in balans'. Ik vind dat de stad en het platteland in Noord-Holland meer van elkaars aanwezigheid kunnen profiteren. Het is juist zo bijzonder dat we het allebei zo dicht bij elkaar hebben. Ik denk dat een goede balans belangrijk is voor de leefbaarheid en de beleving van Noord-Holland en daarmee voor de economie. Gek genoeg is dat niet vanzelfsprekend en moeten we op zoek naar een nieuwe balans. Ik spreek ambitieuze en enthousiaste mensen in de stad en op het platteland. Laten we elkaars kracht en kwaliteit benutten.

Ik vind dan ook dat we Noord-Holland nog meer op de kaart moeten zetten als 'waterrijk van zee en meer'. Laten we samen het 'verhaal' dat water Noord-Holland gevormd heeft en nog steeds vormgeeft uitdragen. Bij deze daag ik u uit om uw ondernemerschap en creativiteit in te zetten en rond dit thema samenwerking te zoeken. Ik denk dat er in aanvulling op wat er al is nog veel vernieuwing mogelijk is. Er is de afgelopen periode al veel werk verzet als het gaat om het bij elkaar brengen van partijen zoals bijvoorbeeld stedelijke promotionele organisaties en de regionale VVV's. Gebruik maken van bestaande structuren en aanwezige kennis en dit optimaliseren door betere afstemming en samenwerking.

Naast deze agenda maak ik nog twee agenda's voor de andere beleidsvelden van mijn portefeuille: een Economische Agenda en een Agenda Landbouw en Visserij. Uiteraard zijn deze agenda's op elkaar afgestemd en is er onderlinge samenhang. Per agenda liggen de accenten anders. Ik laat in al mijn agenda's graag de ondernemers aan het woord. De interviews maken ons beleid en onze werkwijze tastbaar en dienen ter inspiratie. Ik hoop dat hun verhalen en onze ambities u ertoe verleiden om deze Agenda op een even betrokken en succesvolle wijze met ons uit te voeren.

Jaap Bond,
gedeputeerde Economie, Landbouw, Recreatie en Toerisme

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De sectoren recreatie en toerisme vormen een belangrijke bijdrage aan de economie en werkgelegenheid in Noord-Holland. Toerisme en recreatie zijn in Noord-Holland belangrijke sectoren met goede groeiperspectieven. Het aantal overnachtingen en bezoeken aan Noord-Holland vertoont jaarlijks een stijgende lijn.

De provincie Noord-Holland heeft bewoners en bezoekers veel te bieden: een waterrijke provincie met veel cultuurhistorie. Noord-Holland beschikt over een goede concurrentiepositie in de toeristische markt, maar inspanningen zijn noodzakelijk om deze te behouden.

Waar onze zorg voor recreatie is ingegeven door maatschappelijke motieven, kent onze bemoeienis met toerisme vooral economische redenen. Toch overlappen de beleidsterreinen elkaar voor een groot deel en is het onderscheid voor de gebruiker überhaupt niet van belang. Vandaar dat wij dit beleid zoveel mogelijk integraal uitvoeren.

Eind 2007 liep de Agenda Recreatie en Toerisme 2004-2007 af. In deze agenda gaven wij aan hoe wij het beleid voor Recreatie en Toerisme in deze periode integraal gingen uitvoeren. Gezien het succes van die aanpak geven wij in deze Agenda voor de komende periode (2008-2011) aan hoe wij het beleid voor recreatie en toerisme gaan uitvoeren. Via een beleidsverkenning en contacten met het maatschappelijk veld zijn nieuwe maatschappelijke en bestuurlijke ontwikkelingen, trends en wensen in kaart gebracht. Mede op basis van deze resultaten zijn de agendapunten en bijbehorende doelen voor deze nieuwe Agenda Recreatie en Toerisme vastgesteld.

De Agenda Recreatie en Toerisme wordt gelijktijdig uitgewerkt met de Agenda Landbouw en Visserij en

de Economische Agenda, die dezelfde looptijd kennen. Deze agenda's worden op elkaar afgestemd en kennen onderlinge samenhang.

1.2 Het Collegeprogramma als basis

In het Collegeprogramma zijn de volgende ambities op het gebied van recreatie en toerisme opgenomen:

Ondersteunen initiatieven vernieuwing en inrichting van bestaande recreatiegebieden en het recreatieve medegebruik in het landelijk gebied vergroten.

Meer financiële middelen ter beschikking stellen voor het beheer van natuur- en recreatiegebieden.

Handhaven positie Noord-Holland als de belangrijkste watersportprovincie en de ontwikkeling van toerisme en recreatie langs de Noordzeekust en IJsselmeerkust blijven bevorderen.

Recreatie en toerisme is een belangrijke bedrijfstak die van groot belang is voor de economie in Noord-Holland. Recreatie en toerisme moet als bedrijfstak verder kunnen groeien. Bevorderen van toerisme en recreatie is een onlosmakelijk deel van het economisch beleid. Bovenregionale toeristische activiteiten zijn belangrijk.

Evaluëren van de toeristische promotie, welke nu is ondergebracht bij Amsterdam Toerisme & Congres Bureau en het ontwikkelen van een samenhangend toeristisch promotiepakket.

Stimuleren innovatie en nevenactiviteiten binnen de landbouwsector (toerisme, educatie, recreatie, zorg).

Bevorderen cultureel ondernemerschap door een verbinding aan te brengen tussen cultuur, economie en toerisme.

Bevorderen dat toeristische promotie onderdeel uitmaakt van handelsmissies naar het buitenland die de provincie Noord-Holland ondersteunt.

De verbetering van de bereikbaarheid van de Noordzeekust zou, met behulp van verkeersmanagement en openbaar vervoer op maat (zoals de kustbus) en door infrastructuurmaatregelen, moeten worden voltooid.

Beweging is belangrijk voor het lichaam, maar ook voor sociale contacten. Zoveel mogelijk mensen moeten daarom in staat worden gesteld om te sporten.

De economische positie van de kust vereist meer zandsuppletie dan het huidige minimumscenario van het Rijk. Behoud van het strand is essentieel.

De voorgenomen uitbreiding van kwalitatief goede zwemlocaties in het buitenwater (zie Provinciaal Waterplan) realiseren.

Bovenstaande ambities vormen de basis voor deze agenda.

Tijdens de kaderstellende discussies in de commissie WAMEN van Provinciale Staten op 17 december 2007 en 18 februari 2008 zijn de volgende kaders gesteld als uitgangspunt voor het uitwerken van de Economische Agenda, Agenda Landbouw en Visserij en Agenda Recreatie en Toerisme:

Kaders Agenda Recreatie en Toerisme:

- Provincie stimuleert en coördineert. Meerdere portefeuillehouders zijn betrokken.
- Niet alleen bestaande paden worden bewandeld, maar de provincie blijft ook attent op nieuwe ontwikkelingen en haakt daarop in, voor zover het van provinciaal belang is.
- De economische aspecten van het gehele provinciaal beleid worden bevorderd en bewaakt.
- Zowel de binnenlandse als de buitenlandse aspecten zijn van belang.

- Tussentijdse bijstelling van de agenda moet mogelijk zijn.
- Doorgaan met sterke punten, maar kiezen voor twee of drie highlights.
- Sturend waar mogelijk.
- Promotie en acquisitie opvoeren.
- Duurzaamheid is leidend.

Duurzaamheid (people, planet, profit) is leidend. Dit blijkt bij de uitwerking van deze Agenda bijvoorbeeld uit de grote inzet voor het duurzaam beheer van de recreatiegebieden en de inzet voor nog meer recreatiegebieden dicht bij huis (op wandel- en fietsafstand). Bovendien wordt bij de inrichting van de recreatiegebieden actief gekeken naar combinaties met klimaatmaatregelen, zoals waterberging. Verder wordt o.a. via kwaliteitsverbetering aangestuurd op duurzaam (kust)toerisme. In 2008 maken wij nog concreter welke maatregelen binnen deze Agenda mogelijk zijn.

1.3 Doelstellingen

In een beleidsverkenning is een analyse gemaakt van trends, ontwikkelingen en wensen op het gebied van recreatie en toerisme. Hieruit blijkt dat er geen aanleiding is de strategische doelen voor recreatie en toerisme te wijzigen. Deze strategische doelen zijn verwoord in de Beleidsnotitie Openluchtrecreatie (1995) en de nota Ruimte om te bloeien (1998).

Voor de samenstelling van de Agenda Recreatie en Toerisme 2004-2007 vormden deze nota's de basis. Uit de resultaten van de beleidsverkenning blijkt dat de doelstellingen van het beleid op recreatie en toerisme gehandhaafd kunnen blijven, maar dat met name de uitvoeringsstrategie geactualiseerd dient te worden. In de praktijk bleken onze partners de Agenda als ons beleidskader te zien. Wij laten daarom de oude nota's voor recreatie en toerisme nu formeel vervallen en stellen alleen een nieuwe Agenda op. Het provinciaal beleid voor recreatie en toerisme wordt daarmee integraal vastgelegd in deze Agenda Recreatie en Toerisme 2008-2011. Daarnaast nemen wij de ruimtelijke provinciale belangen op het gebied van recreatie en toerisme op in de Structuurvisie.

Het doel van het recreatiebeleid van de provincie blijft: "het tot stand brengen van (openbaar toegankelijke basis)voorzieningen voor recreatie op regionale en bovenregionale schaal".

Het doel van het toerismebeleid van de provincie blijft "het bevorderen van het (binnenlands en buitenlands) toeristisch bezoek naar en binnen de provincie met als achterliggend doel de bestedingen te maximaliseren om daarmee de werkgelegenheid in de toeristisch-recreatieve sector optimaal te kunnen ontwikkelen".

1.4 Rolverdeling

Om onze voorgenomen activiteiten te realiseren kiezen wij bewust voor de rol van regisseur. In vergelijking met de vorige agenda zullen wij hier nu nog sterker op inzetten. Dat betekent dat we beleid maken, maar dat meestal niet zélf uitvoeren. In plaats daarvan faciliteren we de uitvoering door belanghebbenden te informeren en onze instrumenten in te zetten. Sommige projecten trekken wij zelf, al dan niet samen met andere partijen, maar vaker zorgen we er juist voor dat er een externe trekker is.

In de agenda zitten enkele opdrachten, zoals over onze inbreng in de recreatieschappen en de nieuwe groengebieden. De afspraken die we daarover hebben gemaakt, bijvoorbeeld in de vorm van gemeenschappelijke regelingen, komen we uiteraard na.

Bij alle activiteiten in deze agenda zoeken wij volop samenwerking met andere partijen. Onze positie als middenbestuur tussen Rijk en regio is daarbij bepalend. Binnen het de afspraken met het Rijk over het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) is er voor de provincie Noord-Holland een specifieke rol weggelegd, waarvoor gebiedscommissies zijn ingesteld en een apart programmabureau is opgericht. Daar sluiten wij zo veel mogelijk bij aan voor de uitvoering van deze Agenda. Voor de gebiedscommissies van het ILG zullen wij opdrachten formuleren, waarmee zij prioriteit kunnen geven aan activiteiten die bijdragen aan realisering van de agendapunten. Tevens streven wij naar activiteiten die verbindingen

leggen met andere doelen die binnen het ILG moeten worden gerealiseerd.

Wij zullen de komende periode de samenwerking met andere provincies intensiveren op die onderwerpen waar dat meerwaarde heeft, bijvoorbeeld voor de kust, het Groene Hart, het Waddenconvenant vaar-recreatie en het beheer van recreatiegebieden.

Recreatie en toerisme worden ook actief ingebracht in integrale regionale bestuurlijke programma's, zoals het Urgentieprogramma Randstad en het Metropolitane Landschap binnen de Metropoolregio Amsterdam.

1.5 Van doelstellingen naar thema's en agendapunten

De provincie heeft, getuige het collegeprogramma, de ambitie om recreatie en toerisme in de provincie te bevorderen. Recreatie en toerisme vormen potentieel een steeds grotere economische drager in het landelijk gebied.

Gezien de relevante trends en ontwikkelingen, de maatschappelijke wensen en de ambities uit het huidige collegeprogramma is het gewenst onze doelen bij te stellen aan de hand van twee centrale thema's, te weten **Recreatie dicht bij huis** en **Noord-Holland waterrijk van zee en meer**. Binnen deze centrale thema's zijn acht beleidsopgaven voor de komende collegeperiode benoemd.

Thema 1 Recreatie dicht bij huis

Doel: 'In 10 minuten lopen of fietsen in het groen' voor de eigen bewoners (inspelend op verschillende levensstijlen). Ten opzichte van de vorige periode is er meer aandacht voor de relatie met sport en bewegen (gezondheid) en voldoende aanbod voor allochtonen en senior inwoners. Opgaven:

- 1 Het uitvoeren van een programma voor de inrichting van regionaal groen.
- 2 Het duurzaam beheren van het regionaal groen.
- 3 Het realiseren van regionale recreatieve verbindingen.
- 4 Het onderzoeken van de recreatiebehoeften van specifieke doelgroepen.

Thema 2 Waterrijk van zee en meer

Doel: ontwikkeling van Noord-Holland als toeristische trekpleister op gebied van de waterrijke cultuur (Noordzeekust, IJsselmeerkust, grachten Amsterdam, Zuiderzeestadjes, Stelling van Amsterdam) en watersport. Opgaven:

- 5 De promotie van het toeristisch potentieel van de provincie Noord-Holland.
- 6 Het sterker neerzetten van Noord-Holland als watersportprovincie.
- 7 Het verbeteren van de kwaliteit van de kust.
- 8 Het toegankelijk en beleefbaar maken van het waterrijke cultuurlandschap.

In hoofdstuk 3 worden de thema's uitgewerkt in agendapunten die aangeven welke acties de provincie Noord-Holland de komende vier jaar gaat ondernemen.

1.6 Investerings

Voor 2008-2011 is nu jaarlijks ongeveer € 8 miljoen (totaal € 32 miljoen) beschikbaar, die we indicatief als volgt verdelen over de agendapunten:

Agendapunt	Wat	Financiën 2008-2011
Recreatie dicht bij huis		
1 Inrichten van regionaal groen	* In ILG als cofinanciering Rijksmiddelen voor uitvoering * Taakstelling RodS (beperkte ambitie) uitvoering totale ambitie tot 2013 * Kwantificeren noodzaak extra groen v.a. 2013	5.200.000 p.m. 100.000
2 Duurzaam beheren regionaal groen	* Bijdrage beheer schappen bestaande gebieden * Beheer nieuwe gebieden voor 2009 en verder * Vervolg vernieuwingsimpuls * Onderzoek en verbetervoorstellen efficiency/nieuwe beheervormen	16.100.000 p.m. p.m. 200.000
3 Realiseren regionale recreatieve verbindingen	* Oplossen knelpunten in landelijk en regionale routes via subsidies * Ambitie oplossen meer knelpunten * Opdrachten, o.a. Noord-Holland Pad	4.000.000 p.m. 600.000
4 Recreatiebehoeften van specifieke doelgroepen	* Onderzoek naar behoeften en aanjagen vernieuwing * Uitvoering projecten	300.000 p.m.
Waterrijk van zee en meer		
5 Promotie toeristisch potentieel	* Marketing en promotie toerisme	4.100.000
6 Sterker neerzetten NH als watersportprovincie	* Monitoring en communicatie * Oplossen knelpunten	200.000 p.m. (aansluiten bij agendapunt 3 en inzet van 3.000.000 uit WED¹)
7 Verbeteren kwaliteit kust	* Aanjagen kwaliteitsverbetering * Uitvoering projecten	300.000 p.m.
8 Toegankelijk en beleefbaar maken van het waterrijk cultuurlandschap	* Aanjagen vernieuwing * Uitvoering projecten	300.000 1.000.000. (ook via sociaal economische vitalisering POP)
Totaal gereserveerd		Circa € 32 miljoen

¹) Water als economische drager

1.7 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een algemeen profiel geschetst van de stand van zaken met betrekking tot recreatie en toerisme. Ook zijn trends en ontwikkelingen beschreven.

In hoofdstuk 3 zijn de agendapunten uitgewerkt. De agendapunten kennen een vaste opbouw met de volgende onderwerpen:

- Wat is het belang van dit agendapunt?
- Wat speelt er nu?
- Wat willen we bereiken?
- Hoe bereiken we dat?
- Welke andere partijen zijn betrokken?
- Welke middelen zetten we in?

Bij enkele agendapunten zijn interviews met ondernemers opgenomen om te laten zien wat zij met steun van de provincie Noord-Holland hebben bereikt. In hoofdstuk 4 is een totaal overzicht terug te vinden van de middelen. In bijlage 1 is een samenvatting te vinden van de maatschappelijke wensen en trends.

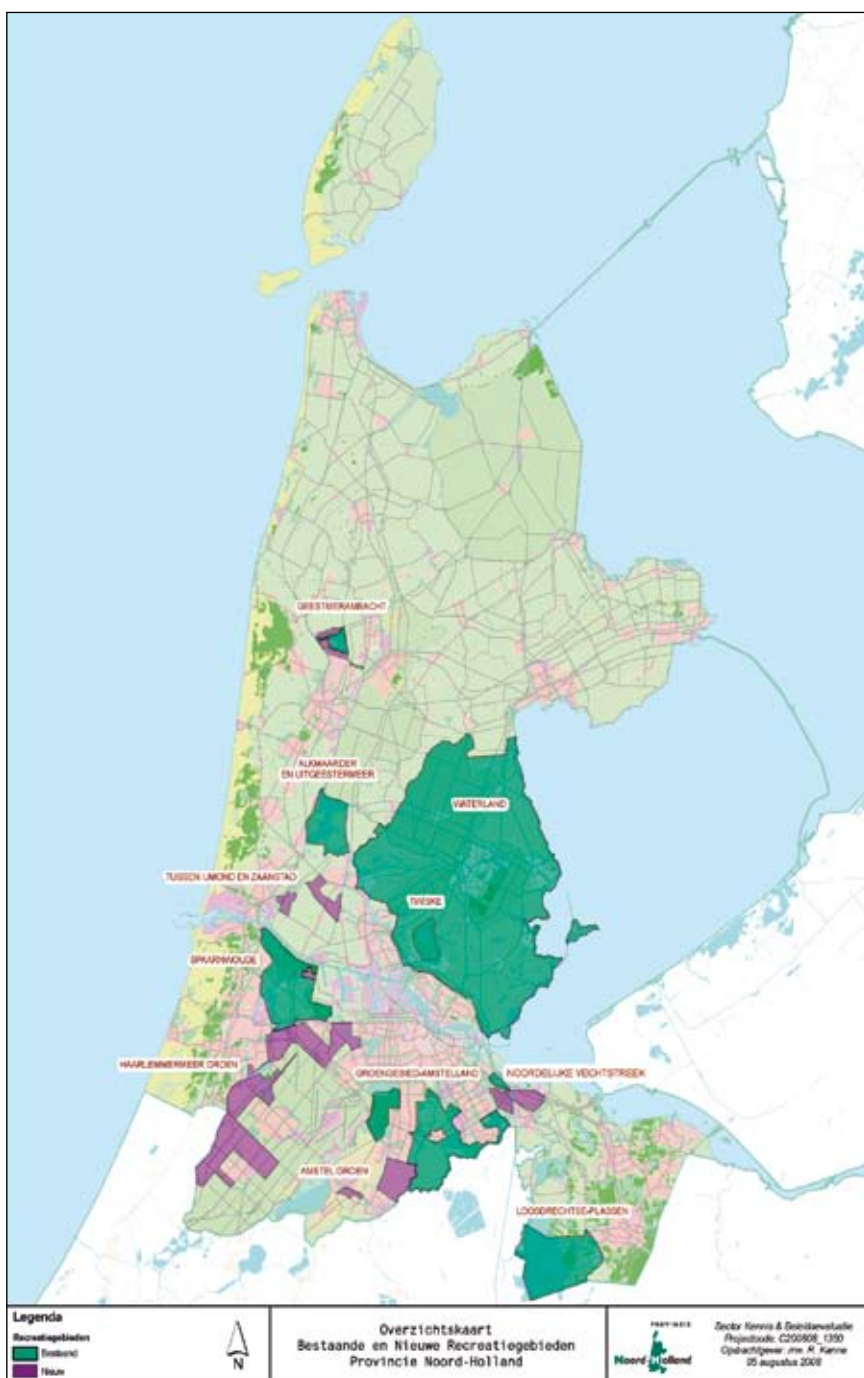
2 Toeristisch-recreatief profiel Noord-Holland

In dit hoofdstuk wordt een karakter-schets gegeven van recreatie en toe-risme in Noord-Holland. Enerzijds omvat dit de stand van zaken, ander-zijds schetsen we nieuwe trends en maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van recreatie en toerisme. Deze bepalen immers mede de aan-pak van de provincie in de komende jaren.

2.1 Recreatiegebieden

In Noord-Holland zijn op dit moment zeven recreatieschappen actief, waarin de provincie via een gemeenschappe-lijke regeling participeert. Het betreft de recreatieschappen Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Geestmerambacht, Groengebied Amstelland, Plassen-schap Loosdrecht, Spaarnwoude, het Twiske en Waterland (zie figuur 1). De provincie Noord-Holland heeft voor recreatie een werkgebied van bijna 41.000 hectare, waarvan meer dan 6.000 hectare actief wordt beheerd. In West-Friesland is het recreatieschap West-Friesland actief. Dit samen-werkingsverband van 13 Westfriesse gemeenten heeft bijna 400 ha in beheer. Daarnaast wordt gewerkt aan de realisering van nog ongeveer 2.000 ha nieuwe gebieden (o.a. Haarlem-mermeer Groen en 'Tussen IJmond en Zaanstad').

Figuur 1 ■ Huidige en aan te leggen recreatiegebieden in Noord-Holland.

Tabel 1: aantal bezoeken aan de recreatiegebieden in 2006 en 2001

Recreatieschap	Aantal bezoeken 2007	Aantal bezoeken 2001 ²⁾
Het Twiske	1.308.000	2.200.000
Geestmerambacht	726.000	900.000
Park van Luna	338.000	–
Hemmeland	303.000	750.000 ³⁾
Alkmaarder- en Uitgeestermeer (RAUM)	528.000	1.300.000 ⁴⁾
Spaarnwoude	5.629.000	2.500.000
Groengebied Amstelland	2.561.000	2.000.000
Totaal	11.393.000	9.650.000

Bron: Recreatie Noord-Holland

2) Voor 2001 cijfers zijn schattingen gemaakt.

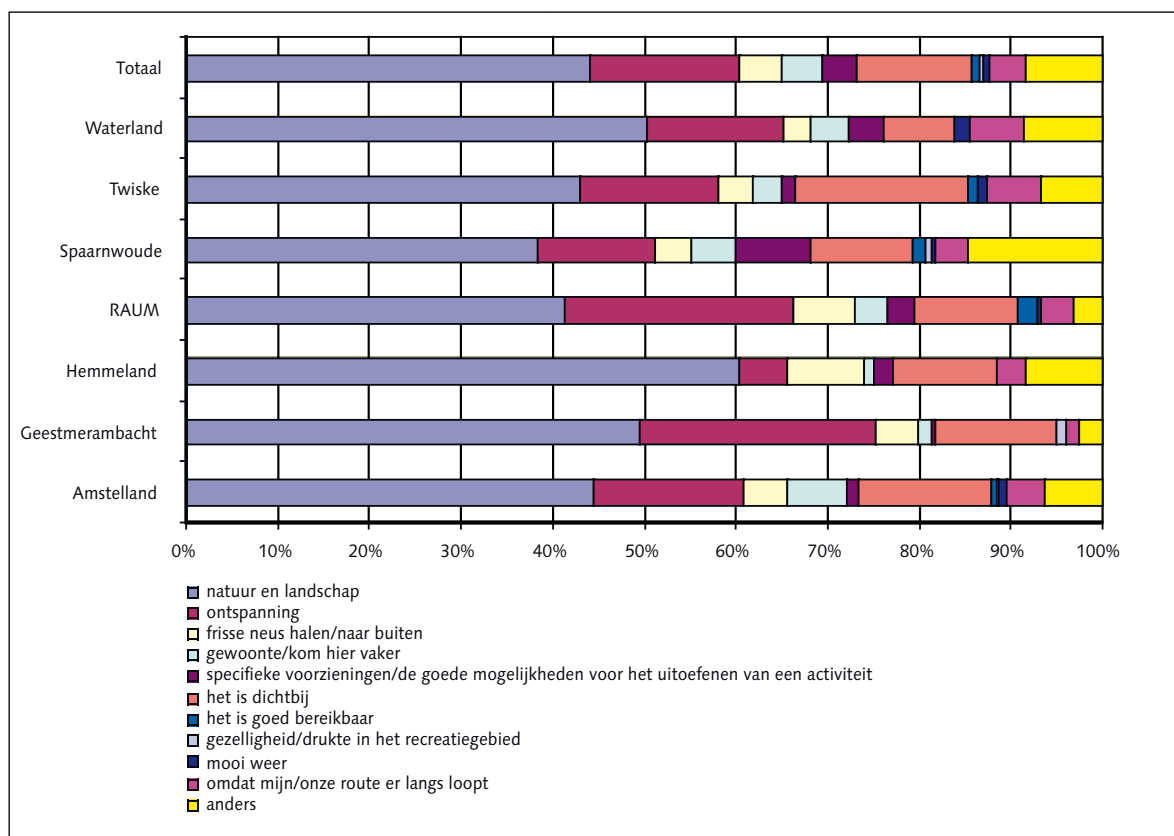
3) Schatting voor Landschap Waterland, waarvan Recreatiegebied Hemmeland deel uitmaakt.

4) Incl. schatting van de watersporters.

De recreatiegebieden worden veel en in toenemende mate gebruikt door de inwoners van Noord-Holland (en bezoekers van buiten). Het gebruik is toegenomen van 9,65 miljoen bezoekers in 2001 naar 11,4 miljoen in 2007, een stijging van 18%. In 2007 was er

een lichte daling van het aantal bezoekers door het relatief slechte weer in de zomer (veel regen), dit had vooral veel invloed op de bezoekersaantallen van Het Twiske en Hemmeland, waar zomers veel bezoekers gebruik maken van het zwemwater.

Tabel 2 ■ Reden voor de komst naar een recreatiegebied.

Bron: Recreatie Noord-Holland

In 2007 heeft Recreatie Noord-Holland een onderzoek laten uitvoeren onder bezoekers van de recreatiegebieden. Belangrijkste activiteiten tijdens een bezoek aan de recreatiegebieden zijn wandelen (gemiddeld 50%) en fietsen. Daarnaast vormen de voorzieningen in een gebied vaak de specifieke invulling van de activiteiten, bijvoorbeeld jachthavens (watersport en zeilen) of indoor sportvoorzieningen (snowboarden en klimmen). Bezoekers beoordelen de recreatiegebieden met gemiddeld bijna een 7,9. Positieve uitschieters zijn Hemmeland en Het Twiske. In tabel 2 staat per recreatiegebied weergegeven met welke reden bezoekers naar het gebied komen.

2.2 Recreatieve verbindingen

Naast recreatiegebieden kent Noord-Holland een uitgebreid net aan wandel- en fietspaden, zowel landelijke lange afstandsfietsroutes (zie figuur 2) als een

Figuur 3 ■ Bestaande en geplande fietsknooppunten.

Figuur 2 ■ Landelijke fietsroutes met knelpunten.

Figuur 4 ■ Noord-Holland pad.

regionaal fietsknooppuntennetwerk (figuur 3) en het Noord-Holland Pad (figuur 4).

2.3 Toerisme

Noord-Holland is een belangrijke toeristische bestemming. Met name Amsterdam en de kust (Texel) trekken veel bezoekers. Absoluut gezien heeft Noord-Holland van alle provincies de meeste overnachtingen: in totaal 10,6 miljoen overnachtingen (exclusief Amsterdam) in 2006.

De Amsterdamse hotels en andere logiesverstrekkende bedrijven ontvingen in 2006 in totaal ruim 4,6 miljoen gasten. Het aantal overnachtingen in Amsterdam bedroeg 8,6 miljoen in 2006, een record.

De ontwikkeling van de overnachtingen laat over de afgelopen jaren een groei zien (zie figuur 5).

Het aantal overnachtingen in Noord-Holland (exclusief Amsterdam) is in de periode 2003-2006 met 1,04 miljoen overnachtingen (bijna 11%) gestegen tot 10,6 miljoen overnachtingen in 2006. De toeristische sector is een belangrijke bedrijfstak voor de Noord-Hollandse economie: met 10,6 miljoen geregistreerde overnachtingen in 2006 worden een omzet van

€ 2 miljard en bijna 18.000 fulltime arbeidsplaatsen gerealiseerd.

De belangrijkste landen van herkomst van de bezoekers van Noord-Holland (excl. Amsterdam) zijn: Nederland (58%), Duitsland (21%), Groot-Brittannië (4%), Frankrijk (2,5%) en België (2%)⁵⁾.

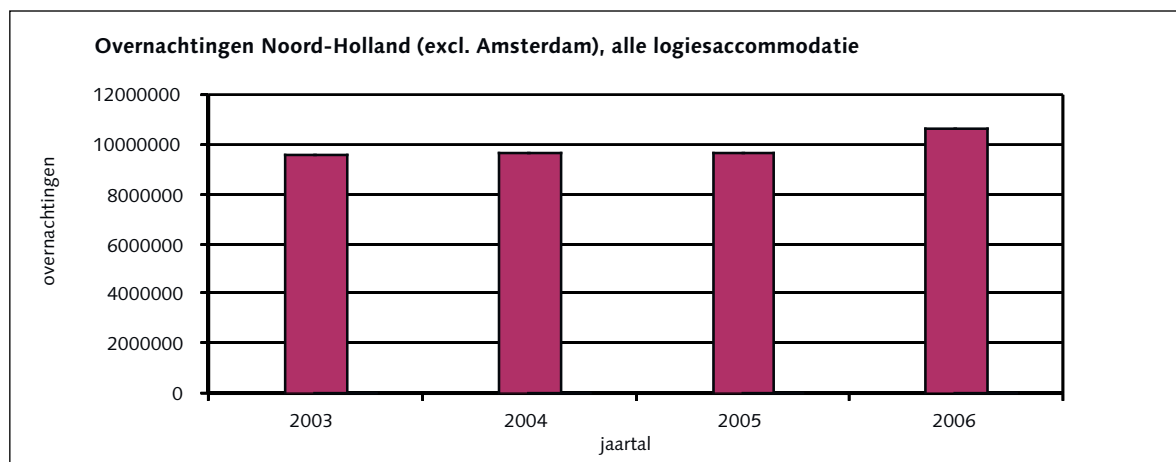
Duidelijk opkomende buitenlandse markten zijn Spanje, Italië, Noord-Amerika en China. Het huidige aantal Nederlandse en Duitse bezoekers blijft weliswaar stabiel, maar laat voor de toekomst op dit moment nog onvoldoende vernieuwing zien in aanwas van bezoekers die voor het eerst komen en in nieuwe doelgroepen.

De ontwikkeling is dat het aantal bezoekers aan Noord-Holland toeneemt, maar de verblijfsduur korter is. De verwachting is dat deze trend zich zal voortzetten.

Nederland is een belangrijke bestemming voor de MICE (Meeting Incentives Congresses Events) markt, waarbij veel zakelijke bijeenkomsten in Noord-Holland plaatsvinden.

Van alle overnachtingen in de Noord-Hollandse hotelsector vindt bijna de helft plaats uit zakelijke overwegingen. Het belang van de zakelijke markt

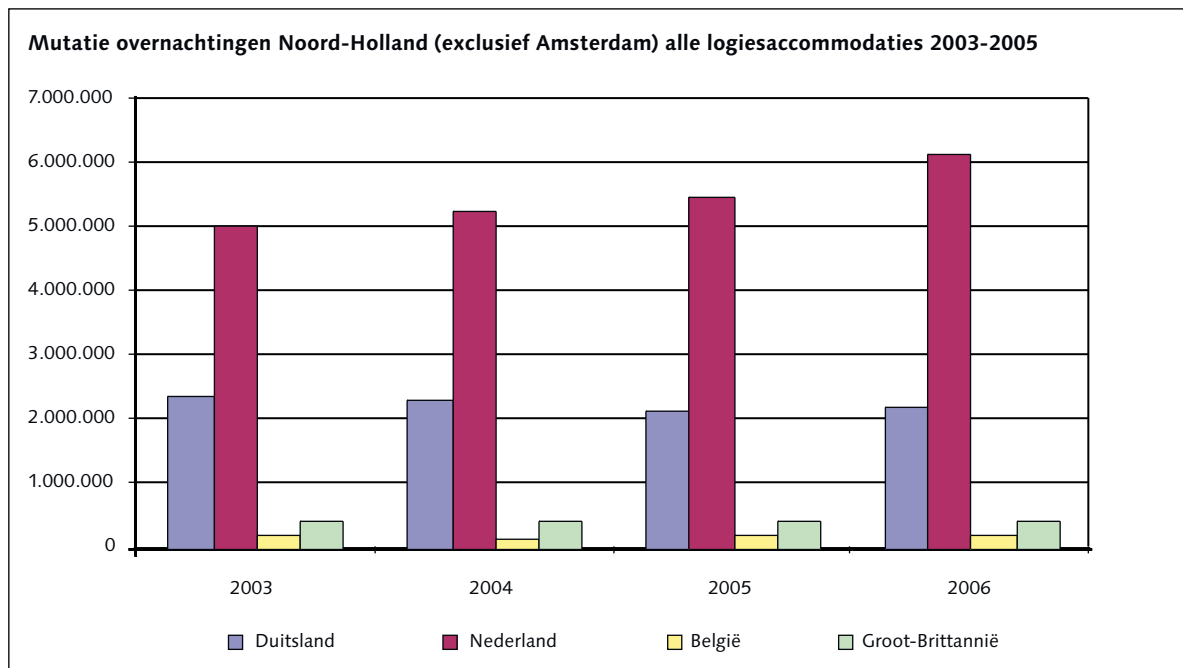
Figuur 5 ■ Overnachtingen in Noord-Holland.

Bron: CBS, bewerking door Toerisme Noord-Holland

⁵⁾ Percentages op basis van overnachtingen 2006.

Figuur 6 ■ Overnachtingen naar nationaliteit in Noord-Holland.

Bron: CBS, bewerking door Toerisme Noord-Holland

verschilt sterk per regio. Voor Texel speelt de zakelijke markt nauwelijks een rol, maar in de Haarlemmermeer komt ongeveer 80% van de overnachtingen voort uit een zakelijk bezoek⁶⁾.

Naast de overnachtende toerist is ook het dagbezoek een economische factor die niet mag worden verwaarloosd. Voor Amsterdam vormt het dagbezoek een substantieel deel van de toeristische omzet in de stad. Hier spelen de grote evenementen een belangrijke rol.

Evenementen buiten Amsterdam die veel bezoekers trekken zijn de bloemencorso's, de Nationale Vlootdagen in Den Helder, Haarlem Jazz Stad, de Dam tot Dam loop en het Folklore Festival Schagen. Ook evenementen in de recreatiegebieden, zoals Dance Valley, kennen een toenemend aantal bezoekers.

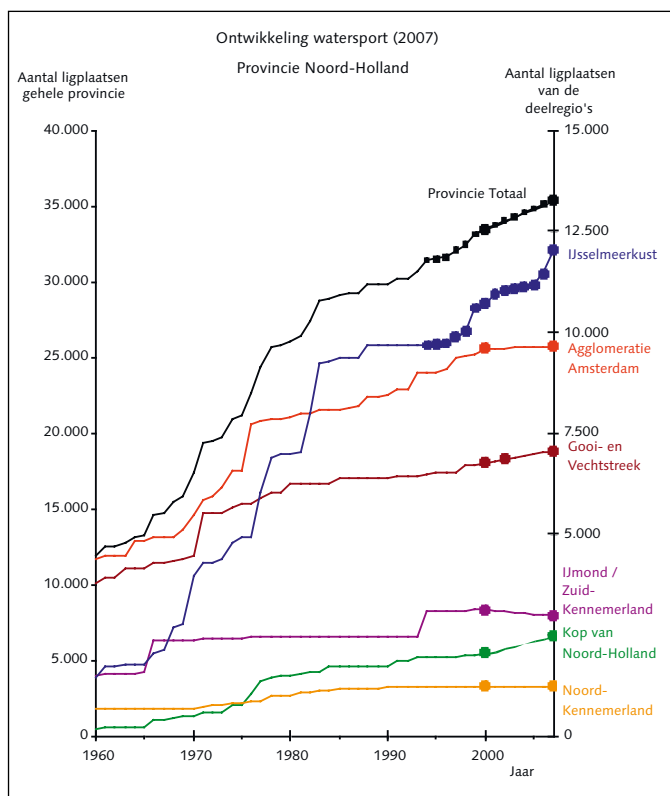
Bovendien biedt Noord-Holland een aantrekkelijk winkelaanbod, waarbij de binnensteden van Amsterdam, Haarlem en Alkmaar bekend staan als 'funshopping' gebieden bij uitstek. Uit het Continue

VrijeTijdsOnderzoek blijkt dat funshoppin de favoriete vrijetijdsbesteding van Nederlanders is. Ook toeristen besteden hier een belangrijk deel van hun bezoek aan.

Het jaarlijks aantal dagbezoeken aan de Noord-Hollandse kust wordt geschat op 7 miljoen, waarbij de bestedingen door bezoekers worden geschat op € 150 miljoen. Er is onvoldoende cijfermateriaal over het dagbezoek aan andere gebieden in Noord-Holland beschikbaar om een inschatting van aantal bezoekers en bestedingen te kunnen maken.

⁶⁾ Bron: Kerncijfers toerisme 2002, Provincie Noord-Holland.

Figuur 7 ■ Ontwikkeling ligplaatsen in periode 1960-2007.

2.4 Watersport

Noord-Holland is een watersportprovincie; ruim 20% van het Noord-Hollandse oppervlak wordt ingenomen door binnenwater en daarnaast grenst het aan Noordzee, Waddenzee en IJsselmeer. Noord-Holland heeft in 2007 311 jachthavens met 35.380 ligplaatsen. De jachthavens hebben een gemiddelde bezettingsgraad van 94%. Het aantal ligplaatsen is in de periode 2000-2007 gegroeid met 5,8%. Zie figuur 7.

De riviercruisevaart en de vaart met motorcharter-schepen in Noord-Holland neemt toe. Zo wordt er inmiddels wekelijks gevaren richting de Kop van Noord-Holland met de zogenaamde Boat and Bike tours. Ook het aantal 'calls' voor ligplaatsen in de Zuiderzeesteden is toegenomen. Groeiprognozes spreken van een gemiddelde groei van 3,3% per jaar in Noord-Holland voor riviercruise- en motorchartervaart (tot 2010). Hier is een duidelijke relatie met Amsterdam als trekker, waar er sprake is van een jaarlijkse groei van ruim 7%.

2.5 Cultuurhistorie en water

Onderzoeken onder bezoekers geven een beeld van hun redenen om Noord-Holland te bezoeken: Duitsers en Nederlanders richten zich vooral op de kust en de steden. Bezoekers uit deze landen zijn veelal herhaalbezoekers uit de leeftijdscategorie 50 jaar en ouder. Spanjaarden en Italianen komen vooral voor cultuur en cultuurhistorie naar Noord-Holland. Zij bezoeken Noord-Holland vaak voor de eerste keer en hun leeftijd ligt overwegend tussen de 20 en 50 jaar. Bezoekers associëren Noord-Holland vooral met:

- Water en zee.
- Noordzeekust, strand en duinen.
- IJsselmeerkust.
- Cultuurhistorie.
- Noord-Hollands landschap: polders, uitgestrektheid, wind en bollenvelden.

Noord-Holland wordt beleefd als een watersportprovincie: kanalen, meren, plassen, grachten, bruggen en havens zijn onderdelen van Noord-Holland die als uniek worden ervaren en bijdragen aan de beleving.

Noord-Holland is rijk aan cultureel erfgoed. Internationaal staat Noord-Holland bekend om haar werelderfgoed. Op de Werelderfgoed lijst van UNESCO⁷⁾ zijn opgenomen: de Stelling van Amsterdam en droogmakerij de Beemster.

Musea en attracties

Onderstaand volgen tabellen met daarin de vijf Noord-Hollandse musea en attracties buiten Amsterdam die in 2006 de hoogste bezoekersaantallen kenden. Daarnaast zijn er in Amsterdam natuurlijk ook enkele bezienswaardigheden die veel bezoekers trekken, zoals het Van Gogh Museum, het Rijksmuseum en de rondvaartbedrijven.

⁷⁾ UNESCO is de organisatie van de Verenigde Naties die specifiek belast is met onderwijs, cultuur en wetenschappen.

Tabel 3 ■ Bezoekersaantallen top 5 musea Noord-Holland.

Musea – bezoekersaantallen				
Naam museum	Plaats	+/-	2006	2005
Openluchtmuseum Zaanse Schans	Zaandam	-6%	* 850.000	* 900.000
Ecomare	Texel-De Koog	+2%	303.000	297.000
Zuiderzeemuseum	Enkhuizen	+6%	219.000	207.000
Singermuseum	Laren	+23%	131.000	107.000
Teylers Museum	Haarlem	-34%	95.000	⁸⁾ 144.700

Bron: Toerisme Noord-Holland, * schatting.

Tabel 4 ■ Bezoekersaantallen top 5 attracties Noord-Holland.

Attracties– bezoekersaantallen				
Naam attractie	Plaats	+/-	2006	2005
Beverwijkse Bazaar	Beverwijk	-9%	3.000.000	3.310.000
Nationaal Park De Kennemerduinen	Bloemendaal	+15%	*2.300.000	* 2.000.000
Kaasmakerij Catharina Hoeve				
Zaanse Schans	Zaandam	-3%	* 535.000	* 550.000
Klompemaking Zaanse Schans				
Schans	Zaandam	-2%	* 470.000	* 480.000
Casino	Zandvoort	+7%	323.000	301.000

Bron: Toerisme Noord-Holland, * schatting.

In de bezoekersaantallen van het openlucht museum Zaanse Schans, Kaasmakerij Catharina Hoeve en Klompemaking Zaanse Schans zitten doublures. Bij de recreatiegebieden is al eerder vermeld dat deze elk jaarlijks veel bezoekers trekken: in 2007 waren er in totaal iets meer dan 11 miljoen bezoekers. De recreatiegebieden zijn echter niet in bovenstaande tabel opgenomen.

⁸⁾ In 2005 organiseerde het Teylers museum de succesvolle Michelangelo tentoonstelling.

2.6 Trends op het gebied van recreatie en toerisme

In de recreatief-toeristische sector ontstaan steeds nieuwe ontwikkelingen die van invloed zijn op vraag en aanbod in de sector. Wij hebben de belangrijkste trends samengevat in vijf macrotrends en de gevolgen daarvan voor recreatie en toerisme beschreven.

Macrotrend: vergrijzing

Uit diverse rapporten en publicaties komt naar voren dat de leeftijdsamenstelling van bevolking in Noord-Holland stabiliseert. Daarnaast loopt het aantal jongeren terug. De internationale seniorenmarkt zal in omvang toenemen.

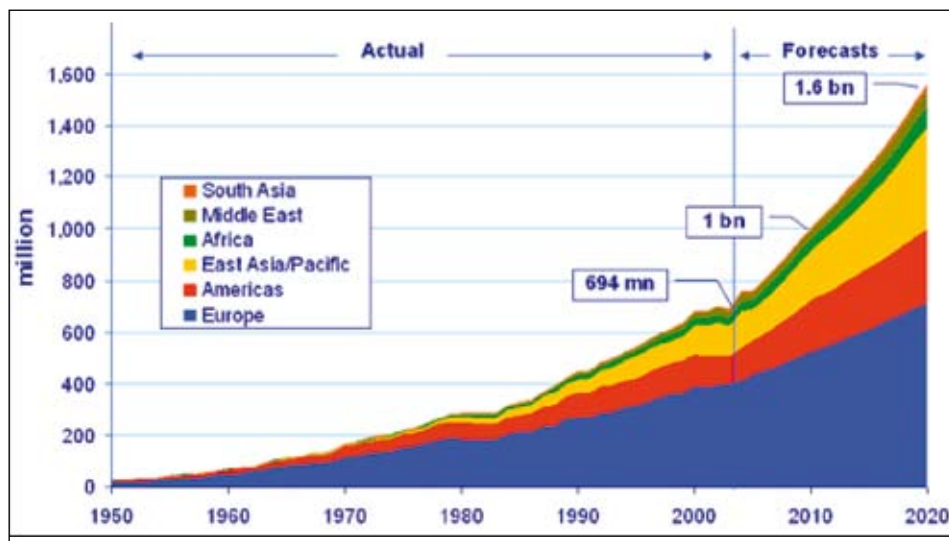
Welke gevolgen heeft dit voor recreatie en toerisme in Noord-Holland? Door de vergrijzing zullen consumenten naar verwachting meer aandacht gaan vragen voor 'wellness' en gezondheid. Als gevolg hiervan neemt de vraag naar bewegen en sport toe⁹⁾. Daarnaast zullen de behoefte aan comfort en zorgactiviteiten toenemen. Dit betekent dat er meer vraag zal zijn naar luxe verblijfsaccommodatie (bungalows) en 2^e woningen¹⁰⁾. Ook zal de vraag naar (luxe) watersport toenemen¹¹⁾.

Macrotrend: globalisering

Onder globalisering verstaan wij een toenemende mobiliteit bij mensen, zowel virtueel (internet) als fysiek. Voor de Noord-Hollandse arbeidsmarkt zullen hierdoor met name lager opgeleiden de nadelen ondervinden van de 'outsourcing' naar lage lonenlanden. Door de mogelijkheden van internet kunnen consumenten zich eenvoudig en snel oriënteren en informeren. Als tegenbeweging ontstaat bij consumenten een behoefte aan meer authenticiteit (bijv. regionale eigenheid).

Gevolgen van globalisering op recreatie en toerisme zijn de toenemende aandacht voor (cultuur) historie en een belangrijkere rol van internet in het zoek- en boekgedrag van consumenten. Binnen Europa is stedentoeisme sterk aan het groeien. De World Tourism Organization verwacht een wereldwijde groei van het toerisme. De groei komt met name voor rekening van bezoekers uit China en India (zie figuur 8). In hun vrije tijd zullen consumenten vaker en grotere afstanden afleggen.

Figuur 8 ■ Voorspelling van de groei van het wereldwijde toerisme (bron: WTO).

⁹⁾ Bron: NRIT Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2006-2007, NRIT Media, 2007.

¹⁰⁾ Bron: Sectorstudie Verblijfsrecreatie, ING Bank, 2007.

¹¹⁾ Bron: NRIT Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2006-2007, NRIT Media, 2007.

Macrotrend: individualisering

Onder individualisering verstaan we de trend waarbij consumenten steeds vaker als individu willen optreden. Dat is bijvoorbeeld terug te zien in het groeiende aantal kleine huishoudens. Voor recreatie en toerisme betekent dit onder andere een groei in individuele sportbeoefening en een veranderd consumentengedrag: meer vraag naar beleving, maatwerk en totaalproduct, meer behoefte aan buitenrecreatie in het groen, meer vraag naar watersport en stijging van het aantal campervakanties. Ook leidt individualisering tot een vraag naar zonering in ruimte en tijd en voor een scheiding rust/ruimte en pret/spektakel.

Daarnaast zal het aantal allochtonen groeien, met name in de stedelijke gebieden. Hierdoor zal de behoefte aan recreatie in en om de stad toenemen. De culturele diversiteit vraagt een andere invulling van de vrijetijdsbesteding.

Macrotrend: klimaatverandering

Naar verwachting zullen de winters warmer en natter worden. Ook de zomers zullen warmer zijn dan voorheen. Gevolgen hiervan zijn onder andere dat het overstromingsrisico toeneemt en dat de waterkwaliteit onder druk komt te staan.

Deze ontwikkelingen bieden de volgende kansen voor recreatie en toerisme:

- Consumenten krijgen meer aandacht voor duurzaamheid van producten en diensten.
- Uitbreiding van recreatievoorzieningen dichtbij huis is wenselijk vanwege bijdrage aan duurzaamheid.
- De realisering van waterberging en verbetering kustverdediging ('zwakke schakels') bieden kansen.
- De vraag naar openbare zwemgelegenheden neemt toe.
- Het recreatie/toerismeseizoen wordt langer.

Macrotrend: verstedelijking en verandering van het platteland

Onder verstedelijking verstaan wij de vorming van meer en grotere stedelijke netwerken. Op het platteland wordt een tweedeling verwacht tussen platte-

land als economisch wingebied en platteland als groen woongebied. Tussen de stedelijke netwerken verandert het landelijke gebied van landbouwgebied in een groen stedelijk en recreatief gebied. De verwachte effecten voor recreatie en toerisme zijn:

- Behoeft aan groen in en om de stedelijke netwerken neemt toe, waardoor ook de mobiliteit ten behoeve van recreatie toeneemt.
- De verbrede landbouw blijft groeien: zorgboerderijen, logeren bij de boer en plattelandstoerisme vormen een aanvulling op het aanbod op het platteland.
- In de maatschappij verschuiven de opvattingen over het landschap. Waren vroeger de kernwoorden nut, modernisering en kwantiteit, steeds sterker wordt de roep nu om beleving, authenticiteit en kwaliteit. In die zin gaan we van het landschap als productieruimte naar het landschap als consumptieruimte.

Maatschappelijke wensen

Het team recreatie en toerisme heeft veel contact met brancheorganisaties, gemeenten en ondernemers. Zo blijft de provincie Noord-Holland op de hoogte van de wensen en ontwikkelingen in het veld. Bij de totstandkoming van deze agenda hebben wij bovendien een workshop georganiseerd waarvoor gemeenten en maatschappelijke organisaties op het gebied van recreatie en toerisme waren uitgenodigd. Zie hiervoor bijlage 1. Hieronder vatten we de belangrijkste maatschappelijke wensen, die tijdens de workshop zijn geuit, samen. In de uitwerking van onze agendapunten spelen wij hier, waar mogelijk, op in.

Bij **recreatie in groengebieden** dient naar de mening van gemeenten en maatschappelijke organisaties de nadruk te liggen op recreatiemogelijkheden zo dicht mogelijk bij grote bevolkingsconcentraties en op het verbeteren van de toegankelijkheid en bereikbaarheid van deze recreatiegebieden vanuit de steden. Ook de bekendheid en het gebruik van de bestaande recreatiegebieden kan verder worden vergroot. Op het gebied van **recreatieve verbindingen (wandelen en fietsen)** wordt een goed provinciedekkend routenetwerk voor wandelen en fietsen belangrijk gevonden, die natuurhistorische en cultuurhistorische kwaliteiten verder moet ontsluiten. Het wandelnetwerk zou grotendeels uit onverharde paden moeten

bestaan (met aandacht voor boerenlandpaden), het fietsknooppuntensysteem zou provinciebreed moeten worden ingevoerd en er is behoefte aan recreatieve transferia; overstappunten waar het mogelijk is vanuit de auto of het openbaar vervoer de recreatiegebieden, de natuur en/of het landelijk gebied in te trekken.

Op het gebied van **toerisme** dient de provincie het marketing- en promotiebeleid krachtig voort te zetten, wel met een bredere visie, met meer creativiteit en inventiviteit. Naast het geven van subsidie wordt het essentieel gevonden dat de provincie diverse vormen van samenwerking stimuleert en samenwerkingsverbanden ondersteunt.

Op het gebied van **watersport** is er behoefte aan uitbreiding van het toervaartnet en aan de aanpak van knelpunten daarbinnen. Noord-Holland kan als watersportprovincie veel sterker worden gepromoot. Er wordt gepleit voor uitbreiding van het aantal wachtplaatsen, van het aantal ligplaatsen in jachthavens en voor de ontwikkeling van nieuwe havens.

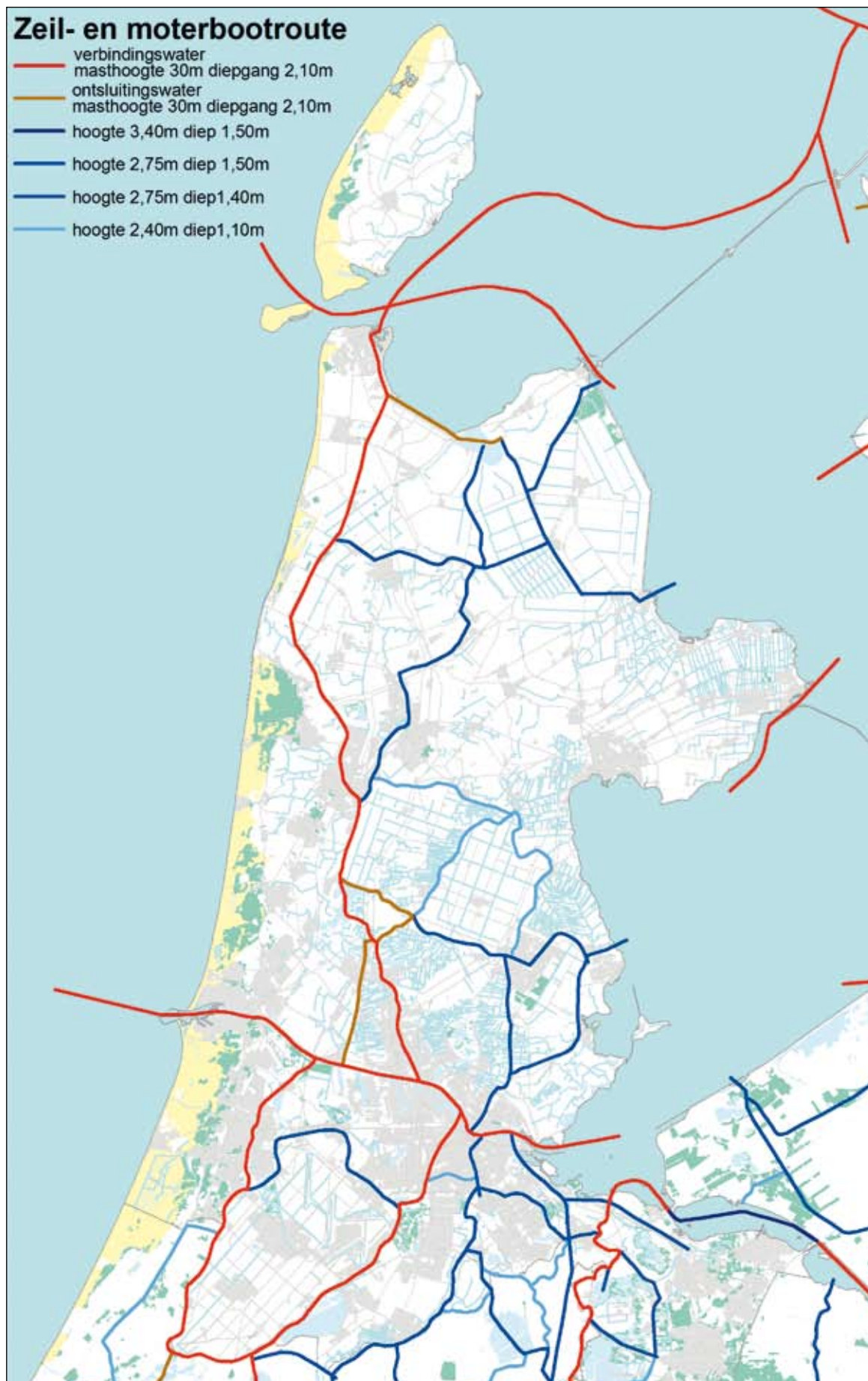
De bereikbaarheid van de **kust** is een punt van zorg. Er dient meer aandacht te komen voor de kwaliteit van verblijfsaccommodaties.

Daarnaast wordt een groei van de sector voorzien die ruimtelijk mogelijk gemaakt moet worden.

De maatschappelijke organisaties verwachten bij alle onderwerpen meer inzet van de provincie Noord-Holland als regisseur en aanjager van projecten.

Bij de totstandkoming en de invulling van de agendapunten hebben de trends, ontwikkelingen en maatschappelijke wensen een rol gespeeld.

Figuur 9 ■ Vaarrouthenetwerk voor Noord-Holland uit Beleidsnotitie Recreatietoervaart Nederland.

3 ■ Uitwerking agendapunten

In dit hoofdstuk is een vertaalslag gemaakt van de doelen naar twee centrale thema's en de uitvoeringsopgaven die daar bij horen.

In een beleidsverkenning is een analyse gemaakt van trends, ontwikkelingen en wensen op het gebied van recreatie en toerisme. Hieruit blijkt dat er geen aanleiding is de strategische doelen voor recreatie en toerisme te wijzigen. Deze strategische doelen zijn verwoord in de Beleidsnotitie Openluchtrecreatie (1995) en de nota Ruimte om te bloeien (1998).

Voor de samenstelling van de Agenda Recreatie en Toerisme 2004-2007 vormden deze nota's de basis. Uit de resultaten van de beleidsverkenning blijkt dat de doelstellingen van het beleid op recreatie en toerisme gehandhaafd kunnen blijven, maar dat met name de uitvoeringsstrategie geactualiseerd dient te worden. In de praktijk bleken onze partners de Agenda als ons beleidskader te zien. Wij laten daarom de oude nota's voor recreatie en toerisme nu formeel vervallen en stellen alleen een nieuwe Agenda op. Het provinciaal beleid voor recreatie en toerisme wordt daarmee integraal vastgelegd in deze Agenda Recreatie en Toerisme 2008-2011. Daarnaast nemen wij de ruimtelijke provinciale belangen op het gebied van recreatie en toerisme op in de Structuurvisie.

Het doel van het recreatiebeleid van de provincie blijft: "het tot stand brengen van (openbaar toegankelijke basis)voorzieningen voor recreatie op regionale en bovenregionale schaal".

Het doel van het toerismebeleid van de provincie blijft "het bevorderen van het (binnenlands en buitenlandse) toeristisch bezoek naar en binnen de provincie met als achterliggend doel de bestedingen te maxi-

maliseren om daarmee de werkgelegenheid in de toeristisch-recreatieve sector optimaal te kunnen ontwikkelen".

Voor de uitwerking in thema's is, naast de inhoudelijke beleidsverkenning, om te beginnen gekeken naar de ambities uit het collegeprogramma Krachtig, in balans, het kader van de commissie WAMEN van Provinciale Staten en naar de accenten van de huidige Agenda Recreatie en Toerisme. Daarnaast is gekeken naar de specifieke uitgangssituatie van de provincie Noord-Holland: waar kan of waar moet juist deze provincie zich op profileren?

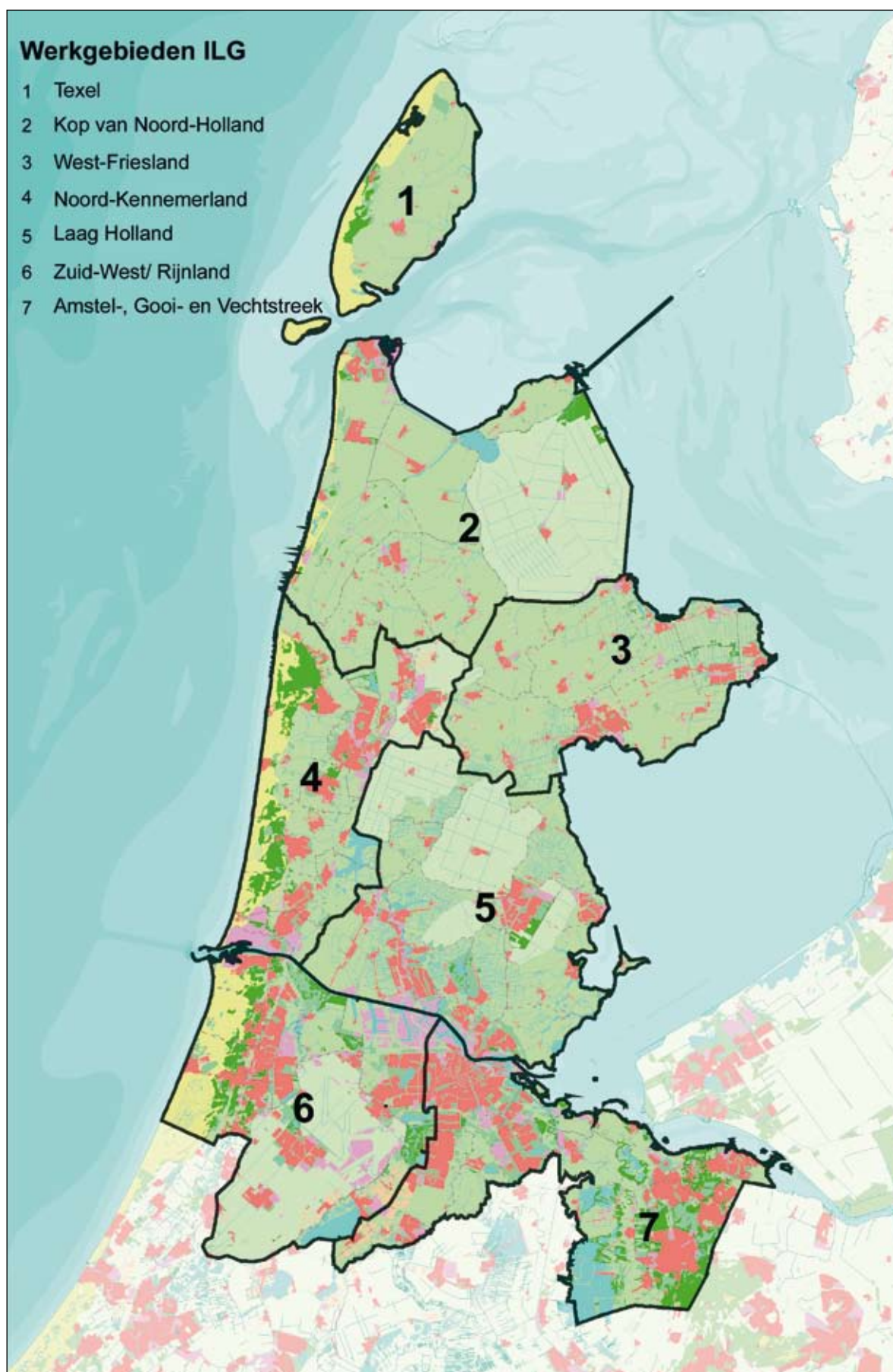
3.1 Thema 1: Recreatie dicht bij huis

Op basis van de maatschappelijke wensen is het duidelijk dat er nog steeds een grote inspanning nodig is om in onze dichtbevolkte provincie voldoende ruimte te creëren voor dagrecreatieactiviteiten. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat er nog steeds flinke tekorten zijn aan recreatieve voorzieningen dicht bij huis in onze provincie, met name in en rond de stedelijke gebieden. Hoofdoorzaak is de gestage stedelijke bevolkingsgroei, die geen gelijke tred houdt met de inrichting van nieuwe groenvoorzieningen. Gezien het fysieke ruimtebeslag en de schaarse ruimte is het ook niet mogelijk om alle tekorten via nieuwe recreatiegebieden volledig weg te werken. De wél geplande nieuwe recreatiegebieden, de zogenaamde Recreatie om de Stad (RodS) projecten, moeten in ieder geval voortvarend worden aangepakt. Voor het oplossen van de recreatieve tekorten moet daarnaast op meerdere sporen worden ingezet, zoals betere benutting van bestaande recre-

atiegebieden, het verder toegankelijk maken van het agrarisch gebied voor recreatief medegebruik (zoals bijvoorbeeld door aanleg van boerenlandpaden) en recreatief medegebruik van bestaande en te realiseren natuur. Recreatieve verbindingen is dan ook een apart agendapunt, waar actief aan verder wordt gewerkt. Recreatie dicht bij huis is ook in toenevende mate een belangrijk thema bij het aantrekken van bedrijvigheid naar deze regio (vestigingsklimaat), zoals ook aan de orde in de Metropolitane strategie in de Metropoolregio Amsterdam. Dit thema is bovendien van belang in relatie tot de klimaatverandering en daarbij aansluitend het terugdringen van mobiliteit.

Naast een inspanning voor het aanleggen van nieuwe gebieden en verbindingen om tekorten op te vangen, is een grote opgave het behouden van bestaande recreatievoorzieningen en het verbeteren of in stand houden van de kwaliteit daarvan. In de vorige collegeperiode is, onder andere met de Vernieuwingsimpuls openluchtrecreatie, veel werk verzet op dit thema. Vanuit de maatschappelijke ontwikkelingen, zoals vergrijzing en individualisering, is duidelijk dat bovendien moet worden ingespeeld op nieuwe behoeften en dat nieuwe relaties moeten worden gelegd met andere sectoren, bijvoorbeeld sport en bewegen. De provincie acht het van groot belang om van aanbodgerichte recreatie zo veel mogelijk te verschuiven naar vraaggerichte recreatie, zodat de voorzieningen die er zijn zo goed mogelijk worden gebruikt. Daarom is er voor gekozen in deze Agenda hier een apart agendapunt voor op te stellen.

Figuur 10 ■ Regio-indeling ILG

3.1.1 Inrichten van regionaal groen

Belang

Groengebieden in de nabije omgeving van steden zijn een belangrijke aantrekkingsfactor voor wonen, toerisme en recreatie. Die aantrekkelijkheid vertaalt zich onder meer in meer omzet en werkgelegenheid en in gemeentelijke inkomsten via toeristenbelasting. Tevens neemt de waarde van onroerend goed toe als gevolg van de aanwezigheid van groen. Dat betaalt zich uit in hogere OZB-inkomsten.

Daarnaast is groen in de directe omgeving een belangrijke factor bij het aantrekken van bedrijven, werknemers en het vergroten van de bedrijfsomzet. Ook het maatschappelijk effect van een gezondere stadsbevolking door aanwezigheid van groen is aanzienlijk. Zo wordt bijvoorbeeld de zelfstandigheid van ouderen positief beïnvloed door de beschikbaarheid van recreatieve mogelijkheden. Daarnaast hebben speelmogelijkheden in de groengebieden positieve effecten op de sociale, geestelijke en fysieke ontwikkeling van kinderen, waardoor maatschappelijke kosten vermeden worden.

Wat speelt er nu?

Het Rijk heeft in 2006 het tweede Meerjarenprogramma voor een Vitaal Platteland (MJP2) uitgebracht. Eén van de operationele doelen binnen het thema recreatie is Recreatie om de Stad (RodS). Recreatie om de Stad beoogt de aanleg van groot-schalige recreatiegebieden rond de steden. Het Rijk heeft de randvoorwaarden aangegeven (taakstelling in hectaren, kwaliteitseisen en realisatietermijn). De provincie heeft vervolgens in het kader van het ILG in het Provinciale Meerjarenprogramma ILG (PMJP) de aanleg van deze recreatiegebieden geprogrammeerd. Het gaat hier om de aankoop en inrichting van de projecten Geestmerambacht, Tussen IJ en Z, Haarlemmermeer Groen, AmstelGroen en Noorderlijke Vechtstreek (zie figuur 1 in hoofdstuk 2). Rijk en provincie zijn overeen gekomen dat de provincie de regie neemt om voor het jaar 2013 bijna 6.000 hectare recreatiegebieden aan te leggen. Hiervan is inmiddels ongeveer 3.750 hectare verworven en ingericht. Aan de inrichting van ongeveer

750 hectare wordt gewerkt in de uitvoering en hiervoor zijn financiële verplichtingen aangegaan door het Rijk, provincie en regionale partijen. Er resteert een taakstelling van circa 2.000 hectare voor verwerving en inrichting tot de eindtermijn van 2013. Hoewel provincie en betrokken gemeenten een forse financiële bijdrage leveren aan het realiseren van RodS, heeft het Rijk het budget voor RodS niet in overeenstemming weten te brengen met de ambities. In de ILG-overeenkomst heeft het Rijk slechts budget voor verwerving van 1.100 hectare en de inrichting van ongeveer 400 hectare in de periode 2007-2013. Dat is voor de provincie aanleiding geweest om een herijking RodS te starten. Er is ambtelijk vastgesteld dat realisatie van de totale opgave RodS voor 2013 niet haalbaar is, zowel niet qua planning van de uitvoering als qua financiering. Voorstel is om via creatieve (financierings)constructies ruim 1.000 hectare te realiseren voor 2013 en om voor de rest de uitvoeringstermijn te verlengen tot 2018, daar moet echter nog door het Rijk bestuurlijk mee worden ingestemd.

Wat willen we bereiken?

Centrale opgaven zijn om nieuwe wegen te zoeken om voldoende recreatievoorzieningen te bieden, namelijk:

- 1 Voorkomen moet worden dat er weer nieuwe tekorten ontstaan als gevolg van nieuwe woningbouwopgaven. Daarom moet voor nieuwe woningbouwopgaven gelden dat er gelijktijdig of vooraf gezorgd wordt voor de benodigde recreatievoorzieningen. De nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening biedt hiertoe onder meer met het onderdeel grondexploitatie mogelijkheden.
- 2 Het zoeken naar nieuwe wegen om de resterende taakstelling van circa 2.000 ha nieuwe recreatiegebieden (RodS) te realiseren via creatieve (financierings)constructies. In de herijking RodS is door de provincie een voorstel gedaan aan het Rijk en de regio's hoe we tot 2013 ruim 1.000 ha kunnen realiseren met de in het ILG beschikbare middelen in plaats van ongeveer 400 ha.

Een daarmee verband houdende ambitie is meer samenhang te brengen in de totale recreatieve struc-

Grootse plannen voor een prachtig gebied

“Wat kunnen we doen om dit mooie gebied weer tot leven te wekken? Dat vroegen Ton Blom en Rob Dijkman zich in 2003 af. Hun wielervereniging HSV de Kampioen in Spaarnwoude was op sterven na dood, het parcours en de kantine waren ernstig vervallen en in het omringende Spaarnwouderbos nam de criminaliteit steeds meer toe.

Blom: “We zijn voortvarend gestart en hebben een plan gemaakt om hier allerlei activiteiten te gaan opzetten. Het recreatieschap was meteen erg enthousiast over onze ideeën, net als de omgeving, die blij was met de verbetering van het gebied.” Als eerste is de kantine helemaal verbouwd en uitgebreid met als resultaat een gezellig restaurant en terras: La Ronde.

Ook de wielersbaan is totaal vernieuwd. Hiervoor heeft het recreatieschap subsidie gekregen van de provincie. Dijkman, voorzitter van HSV de Kampioen: “Het is de mooiste baan van Europa, maar liefst 2,3 km lang, uniek voor een buitengebied.” Er komen nu wielerverenigingen uit de hele regio naar de Wheelerplanet voor wedstrijden en trainingen. Soms komen er in een maand tijd wel 750 verschillende wielrenners uit heel Nederland.

Door de nieuwe impuls die het gebied heeft gekregen is de criminaliteit verdwenen en is het aantal bezoekers en sporters spectaculair gegroeid. Nu komen gezinnen hier wandelen, skeeleren en fietsen.

Dit is nog maar het begin, want er zijn grote plannen voor de verdere ontwikkeling van het gebied Westhoffbos en Noorderbos in recreatiegebied Spaarnwoude. Blom: ‘We hebben goed gekeken wat ontbreekt in dit gebied en waar behoefte aan is. Wij hebben plannen ontwikkeld waarmee dit gebied eindelijk gaat leven zoals wij vinden dat zou moeten.’ Hij wil de recreatiemogelijkheden uitbreiden met onder meer een ‘pitch en putt’ golfbaan, jeu de boules velden en een verkeerstuin. In het Noorderbos wil hij onder meer een zwembad, een buitensportcentrum en een survivalpark aanleggen. Verder zijn in het plan een hotel opgenomen en recreatiewoningen voor sporters die in het gebied willen overnachten.

**HET IS DE MOOISTE
BAAN VAN EUROPA,
MAAR LIEFST 2,3 KM
LANG, UNIEK VOOR EEN
BUITENGEBIED.**

Om de bereikbaarheid van het gebied te verbeteren en het verkeer door Spaarnwoude te verminderen, wordt in het voorjaar van 2008 een pontje over Zijkanaal C, bij de uitgang van de Wheelerplanet, in gebruik genomen. Hiervoor is het recreatieschap verantwoordelijk. Blom zou daarnaast graag zien dat de boot tussen IJmuiden en Amsterdam een halte krijgt bij de ingang van het zijkanaal. Dan kunnen ook de mensen uit IJmuiden en Amsterdam gemakkelijk naar Spaarnwoude komen en de auto thuislaten.

De plannen zijn behoorlijk ambitieus en Blom zou het liefst direct willen beginnen met de uitvoering. “We kunnen zo aan de slag, de projecten zijn uitgewerkt, er zijn grote investeerders die met ons mee willen doen en ook het beheer is al ingevuld.”

Het recreatieschap is volgens Blom erg enthousiast en ook een aantal betrokken bestuurders heeft zich positief uitgelaten, dus hij ziet de toekomst met vertrouwen tegemoet.

tuur. Wij zetten vanuit dit agendapunt voor de komende jaren primair in op de aanleg van nieuwe groengebieden rond de grote steden, zo veel mogelijk conform lopende afspraken in ILG verband. Wij willen daarbij de samenhang met de bestaande recreatiegebieden in de stadsranden vergroten en tevens meer en betere relaties leggen met de recreatieve mogelijkheden in het landelijk gebied, conform de Strategische visie recreatiegebieden. Daarnaast zien wij dat alleen het uitvoeren van die opgave niet voldoende is om alle bestaande tekorten en de nieuwe vraag vanuit de nog komende woningbouw op te lossen. De komende jaren zal bekeken worden hoe wij hier in de toekomst beleidsmatig en financieel mee om moeten gaan.

Hoe bereiken we dat?

- Onze inzet is om de met het Rijk afgesproken taakstelling voor nieuwe groengebieden (RodS) af te maken, maar we zoeken wel naar nieuwe manieren die deels afwijken van eerdere plannen. Het gaat om de aanleg van een restant van circa 2.000 hectare van in totaal 6.000 hectare nieuwe groengebieden (bijvoorbeeld AmstelGroen, Tussen IJ en Z). In de Herijking RodS zijn een aantal voorstellen gedaan om meer te presteren met minder middelen door het toepassen van nieuwe financierings- en uitvoeringsconcepten. Een aantal nieuwe constructies zullen wij, als het Rijk daarmee instemt, met onze partners daadwerkelijk gaan uitvoeren en de eventuele consequenties voor het beheer nader uitwerken. Bovendien willen wij rekening houden met nieuwe recreatiebehoeften.
- Wij willen zorgen dat bij de ontwikkeling van nieuwe woongebieden tegelijkertijd of hieraan voorafgaand voldoende en kwalitatief goed recreatief groen wordt ontwikkeld. In tegenstelling tot de praktijk tot op dit moment zorgt de overheid er voor dat de kosten hiervan zo mogelijk in rekening worden gebracht bij de nieuwe woongebieden. Hiertoe maakt de overheid gebruik van de mogelijkheid van kostenverhaal dat binnenkort op basis van de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening wordt geboden.
- Wij zullen zonodig nieuwe taakstellingen formuleren voor recreatief groen en dat ruimtelijk afwegen tegen andere ontwikkelingen. De opgave is om te onderbouwen hoeveel extra groen er in de periode 2013-2020 nodig is en om aan te geven hoe we kunnen zorgen dat deze groengebieden gelijktijdig worden ontwikkeld met woon- en werkgebieden. Dit sluit aan bij de afspraak met het Rijk om te bekijken hoe we de huidige bufferzones rond de grote steden (bijvoorbeeld de bufferzones Amsterdam-Purmerend en Amsterdam-Haarlem) kunnen omvormen tot grootschalige recreatieve groengebieden. Dit is een ambitie van het ministerie van VROM uit de Nota Ruimte, die is opgenomen in het bestuursakkoord ILG. Deze afspraak wordt nu nader uitgewerkt door de provincie en het ministerie van VROM in overleg met het ministerie van LNV. (zie fig. 11)
- Wij willen zo optimaal mogelijk gebruik maken van mogelijkheden voor recreatief (mede)gebruik van natuurgebieden en landbouwgebieden. Via onderzoek gaan we na in hoeverre recreatief medegebruik van deze gebieden mogelijk is om recreatieve behoeften op te vangen. Ook brengen wij in kaart of daarmee een (grotere) bijdrage kan worden geleverd aan het oplossen van de recreatieve tekorten in plaats van meer puur recreatief groen aan te leggen.
- De ruimtelijke consequenties van de hiervoor genoemde opgaven zullen moeten worden verankerd in de Structuurvisie Noord-Holland. Wij onderzoeken daarbij de ontwikkeling van een recreatieve hoofdstructuur (net als de ecologische hoofdstructuur bij natuur), gebaseerd op de Strategische Visie Recreatiegebieden.

Welke andere partijen zijn betrokken?

- Ministeries van LNV en VROM (RodS en Bufferzones).
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat (Urgentieprogramma Randstad).
- Gebiedscommissies ILG (gemeenten, waterschappen, natuurbeschermingsorganisaties, recreatieschappen).

- Recreatie Noord-Holland NV.
- Dienst Landelijk Gebied.
- Ondernemers.
- Staatsbosbeheer.

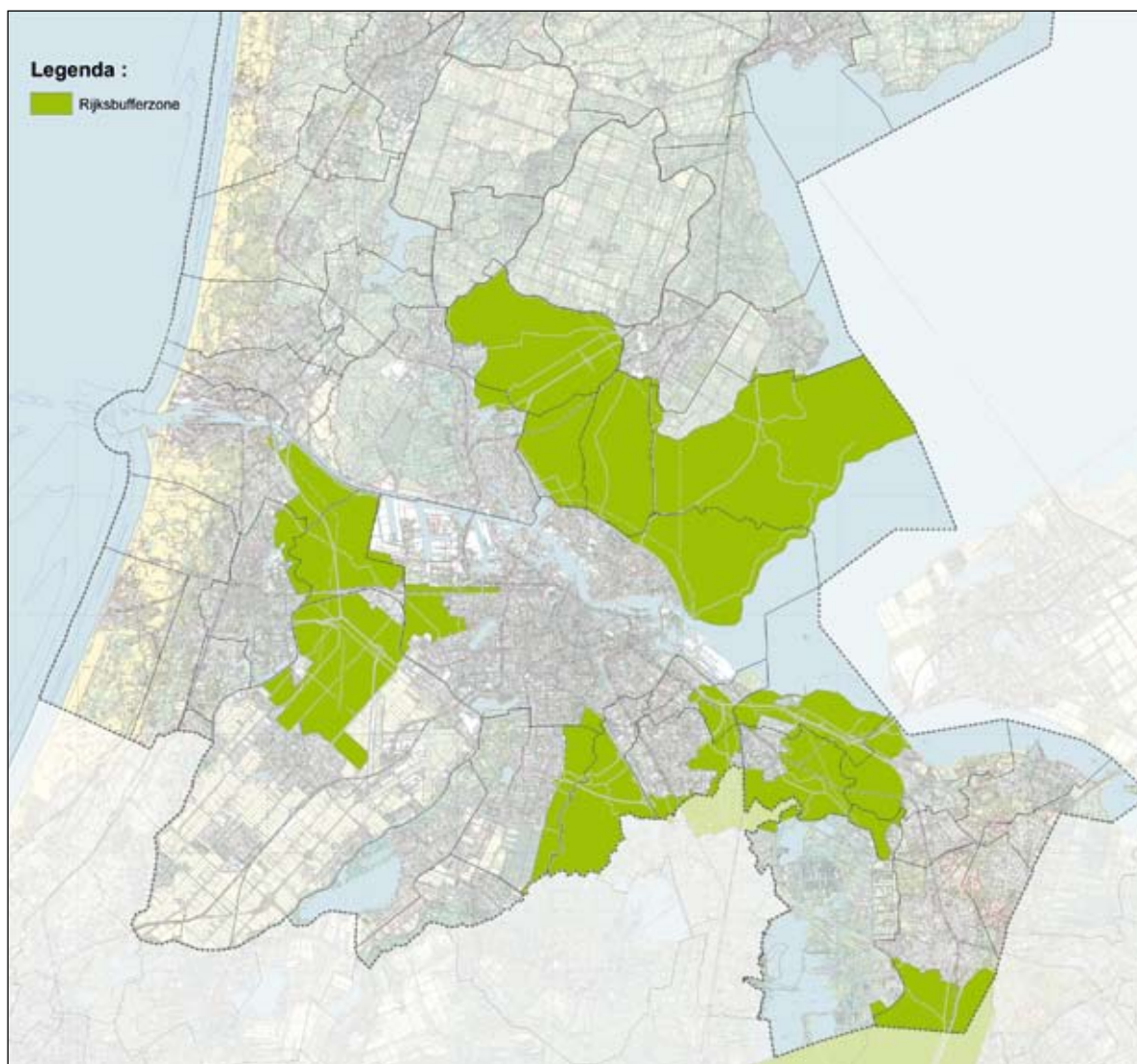
Welke middelen zetten we hiervoor in?

In ILG voor cofinanciering: Rijksmiddelen voor uitvoering taakstelling RodS (beperkte ambitie):
€ 5.200.000,-.

Kwantificeren noodzaak extra groen vanaf 2013:
€ 100.000,-.

Uitvoering totale ambitie tot 2013: P.M.

Figuur 11 ■ Bufferzones conform Ps-besluit d.d. 17 december 2007.

3.1.2 Duurzaam beheer regionaal groen

Belang

Beheer mag geen sluitpost zijn in de keten van grondverwerving, inrichting en beheer. Beheer is juist een van de belangrijkste thema's in het landelijk gebied. In een vitaal landelijk gebied gaat het er om dat er voldoende middelen zijn om de kwaliteit van het gebied permanent op peil te houden, want als de basiskwaliteit niet gehandhaafd wordt, zullen ondernemers niet bereid zijn te investeren in nieuwe projecten. Als provincie erkennen wij dat belang, wat onder andere blijkt uit het feit dat maar liefst de helft van onze financiële middelen voor deze Agenda voor het duurzaam beheer van het regionaal groen wordt ingezet. Opgave is om continue te kijken hoe we deze middelen zo efficiënt mogelijk kunnen inzetten met een zo hoog mogelijke kwaliteit van het beheer.

Wat speelt er nu?

Er speelt op dit moment van alles tegelijk rond het beheer van recreatie. De provincie heeft de ambitie regie te voeren op die verschillende discussies en daaruit te bepalen wat haar rol is in het beheer van recreatie. In hoofdlijnen gaat het om de volgende discussies:

- 1 Lopende verbeteringen in het beheer van zes bestaande recreatiegebieden door recreatieschapbesturen (provincie en betrokken gemeenten). In ontwikkelingsvisies per recreatiegebied worden de toekomstige inrichting, het beheer en de financiering hiervan uitgewerkt. Daarbij spelen ook discussies over wat het gewenste kwaliteitsniveau van beheer van de recreatiegebieden is en wie welke voorzieningen gaat financieren.
- 2 Het proces van de verzakelijking van de relatie met Recreatie Noord-Holland NV (in 2004 verzelfstandigd onderdeel van de provincie) als uitvoeringsorganisatie van de recreatieschappen loopt door.
- 3 De recreatiegebieden, die grotendeels zijn aangelegd in de jaren zeventig, willen wij aanpassen aan de eisen van deze tijd. Bovendien willen wij voorkomen dat er op termijn geen middelen zijn als er voorzieningen vervangen moeten worden.

Met de provinciale subsidieregeling Vernieuwingsimpuls Openluchtrecreatie van € 20 miljoen is in de afgelopen collegeperiode het achterstallig onderhoud in de recreatiegebieden grotendeels weggewerkt. Er resteert nog een klein deel aan achterstallig onderhoud, maar er is vooral een wens tot verder vernieuwing. In principe hebben alle recreatieschappen nu een reservering opgenomen in de begroting. Er blijft echter een risico. Het vullen van de reservering is deels afhankelijk van inkomsten uit commerciële voorzieningen in de recreatiegebieden. Bovendien kan het zijn dat kosten zo snel stijgen of voorzieningen sneller slijten, dat de reserveringen straks niet voldoende blijken te zijn. Dit wordt ook meegenomen in de discussies genoemd bij de punten 1, 4 en 5.

- 4 Er bestaat onduidelijkheid over de positie van Staatsbosbeheer (SBB): zij is de eigenaar van de gronden in bestaande recreatiegebieden, maar niet de beheerder. Over de verantwoordelijkheden en taken van het Rijk, de provincie en de recreatieschapbesturen in relatie tot deze positie van SBB zijn gesprekken gaande tussen het Ministerie van LNV en de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht. (zie fig. 12)
- 5 Een landelijke werkgroep heeft normkosten voor het beheer van recreatiegebieden opgesteld. De werkgroep heeft gebruik gemaakt van ervaringskennis en expert-judgement. Hiermee zijn de kosten voor het beheer geobjectiveerd. De normkosten zullen worden gebuikt voor de verdeling van de beheerkosten van nieuwe recreatiegebieden 'Recreatie om de Stad' tussen het rijk (via de inzet in natura van SBB) en de regio.
- 6 Het uitwerken van de beheersituatie nieuwe recreatiegebieden (RodS-opgave in het kader van het ILG, zie ook vorige agendapunt), met name gericht op de met het Rijk afgesproken verdeling van 50% beheer door recreatieschappen en 50% door SBB. Er zijn toezeggingen gedaan over de kosten van het beheer van de nieuwe recreatiegebieden, maar in relatie tot de discussies onder punt 4 en 5, wordt gekeken hoe deze afspraken zo efficiënt mogelijk kunnen worden geregeld.

- 7 In algemene zin werken Rijk en provincies afspraken uit over de overdracht van beheer van het Rijk naar de provincie(s). Beheer van natuur en landschap maakt immers integraal onderdeel uit van de inrichting van het landelijke gebied. De groeiende beheertekorten maken dat er extra aandacht nodig is om de kwaliteit langdurig te waarborgen. De overdracht van beheer aan de provincie biedt kansen om flexibeler om te gaan met grondverwerving, inrichting en beheer. Op termijn kunnen de bestaande beheerregelingen ontsnippert en minder bureaucratisch gemaakt worden en kunnen er mogelijk nieuwe beheervormen ontstaan, zoals 'recreatieboeren'.

Wat willen we bereiken?

De opgave voor de komende periode is voornamelijk het zorgen voor het op peil houden van de (basis)kwaliteit van recreatieve voorzieningen door een adequaat, betaalbaar en duurzaam beheer van bestaande en nieuwe recreatiegebieden. Bij bestaande recreatiegebieden gaat het (bij uitsluiting) om de volgende bestaande recreatieschappen: Spaarnwoude, Het Twiske, RAUM, Amstelland, Geestmerambacht, Waterland en Plassenschap Loosdrecht. Bij de nieuw aan te leggen en de daarna te beheren recreatiegebieden gaat het (bij uitsluiting) om: Haarlemmermeer Groen, Tussen IJ en Z, Noordelijke Vechtstreek, uitbreiding Geestmerambacht en AmstelGroen.

Hoe bereiken we dat?

- Wij zetten onze betrokkenheid als deelnemer in de recreatieschapbesturen voort. Inzet is het verder verbeteren van het beheer van de recreatiegebieden door Recreatie Noord-Holland NV als uitvoeringsorganisatie. Per recreatiegebied zullen wij samen met de gemeenten de eerder door de provincie vastgestelde Strategische Visie Recreatiegebieden (zie figuur 13) uitwerken in ontwikkelingsvisies per recreatieschap. Deze visies zijn gericht op een zo efficiënt mogelijke inzet van bijdragen in het beheer en op een betere bekendheid bij en gebruik door inwoners. Om het beheer zo efficiënt en effectief mogelijk te organiseren zullen wij een betere balans aanbrengen tussen inkomsten en uitgaven bij het

beheer. Instrumenten hiervoor zijn onder meer het binnen kaders stimuleren van private initiatieven, uitgaven kritisch bekijken, het beheer zo efficiënt mogelijk organiseren en bepalen wat het gewenste niveau van voorzieningen is. Ontwikkelingen die in het recreatieschap draagvlak hebben, blijken in de gemeenteraad niet altijd goedgekeurd te worden. Meer aandacht is nodig voor communicatie tussen het recreatieschap en de gemeente en tussen bestuurders en de raad. De ontwikkelingsvisies kunnen hier aan bijdragen.

- Er is op dit moment nog geen vervolg voorzien op de Vernieuwingsimpuls openluchtrecreatie.
- In overleg met het Rijk en de gemeenten bepalen wij welke middelen wanneer nodig zijn voor de financiering van het beheer van de nieuwe recreatiegebieden. Dit is onder andere afhankelijk van het tempo van de realisatie en het inrichtingsniveau.
- Wij gaan met het Rijk en verschillende beheerders heldere afspraken maken over de organisatie en de duurzame financiering van het beheer van de recreatiegebieden (en eventueel de relatie met beheer van natuur en landschap). Dit op basis van de informatie die naar boven komt in discussies genoemd onder 'wat speelt er nu?'. Voor zover er daarbij behoefte is aan aanvullende onderzoeken of uitwerkingen van nieuwe beheervormen, dan zullen wij hier samen met de daarbij betrokken partners opdracht toe geven.

Welke andere partijen zijn betrokken?

- Ministerie van LNV.
- Andere (Randstad)provincies.
- Recreatieschappen.
- Natuurbeherende organisaties.
- Agrariërs.
- Ondernemers.

Welke middelen zetten we hiervoor in?

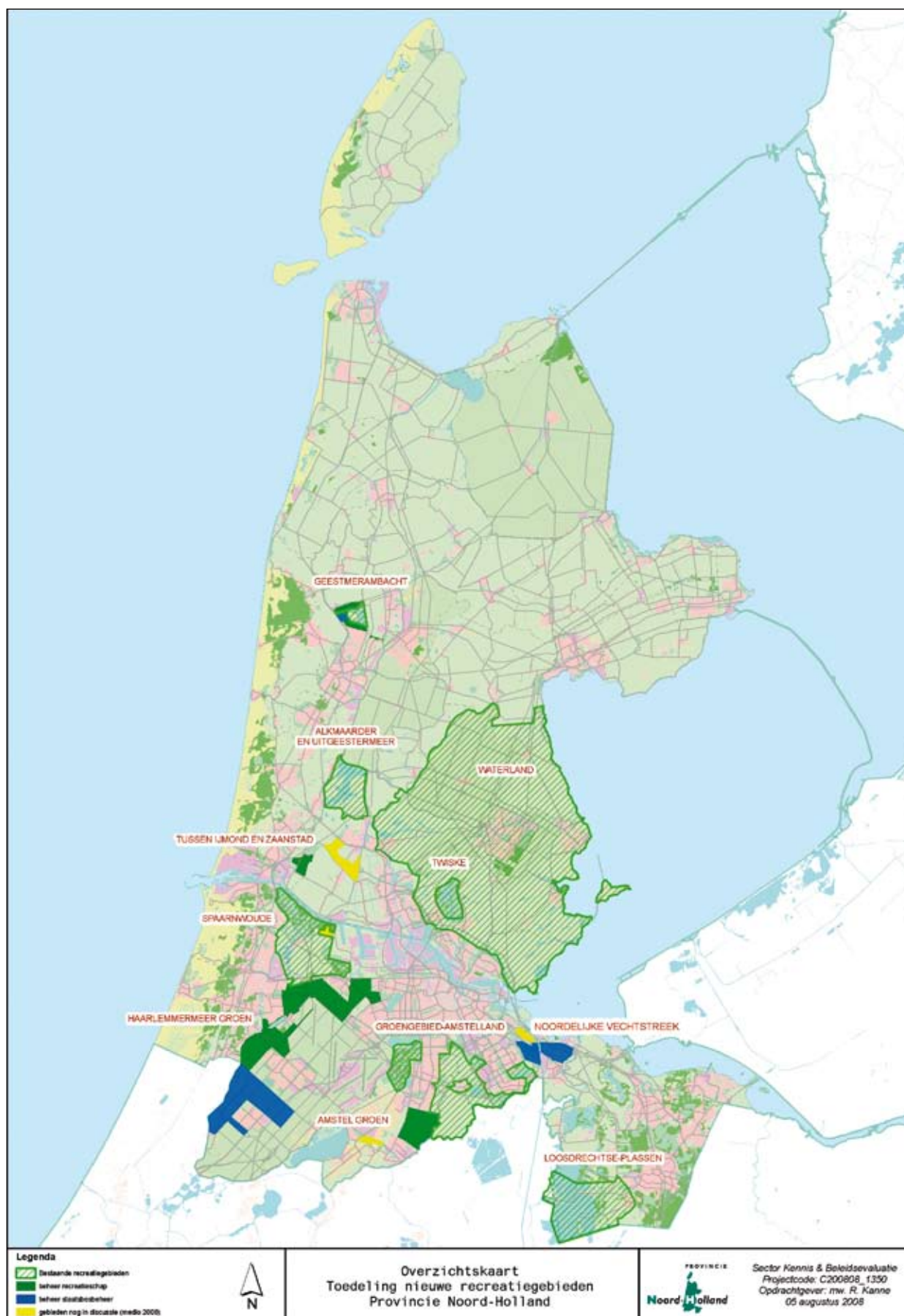
Bijdrage beheer schappen bestaande gebieden:
€ 16.100.000,-

Vervolg vernieuwingimpuls: P.M.

Beheer nieuwe gebieden voor 2009 en verder: P.M.

Onderzoek en verbetervoorstellen efficiency/nieuwe beheervormen: € 200.000,-

Figuur 12 ■ Kaart voorgestelde verdeling Staatsbosbeheer-Recreatieschappen.

Het festivalklimaat in Nederland

“ID&T is de grootste evenementenorganisatoren van dansfeesten in Nederland en België en heeft een omzet van 30 miljoen euro. Naast de indoor feesten organiseert ID&T in overleg met provincie, gemeenten en Natuurbeheer verschillende evenementen in recreatiegebieden. Chief Operations Officer Eric Keijer houdt zich onder andere bezig met de organisatie van deze outdoor evenementen.

‘Mystery Land is het grootste dance-evenement van Nederland en wordt georganiseerd in de Haarlemmermeer op het Floriade terrein. Van het Floriade terrein wordt door veel festivalbezoekers gezegd dat dit het mooiste evenemententerrein van Nederland is en daar sluit ik me bij aan. Het organiseren van een evenement in de buitenlucht vraagt wel veel van de organisatie. Alles moet vanaf de grond af opgebouwd worden. Dit biedt de mogelijkheid om alles zelf te verzinnen, van de entree tot het podium, maar dit kost ook een hoop tijd.’

‘Met de opbouw van Mystery Land zijn we drie weken bezig. Echter loopt de organisatie van dit evenement het hele jaar. Want niet alleen het podium moet opgebouwd worden, ook alles erom heen moet goed geregeld zijn. Van vaste telefoonlijnen tot een landingsplatform voor een traumahelikopter. Ook houd je in een natuurgebied rekening met de omgeving. Vorig jaar is een Milieu Effect Rapportage (MER) opgesteld voor Mystery Land en is gekeken wat de effecten zijn voor de omgeving. Vlak voor 2008 hebben we goedkeuring gekregen en konden we met een goed gevoel op naar de volgende editie.’

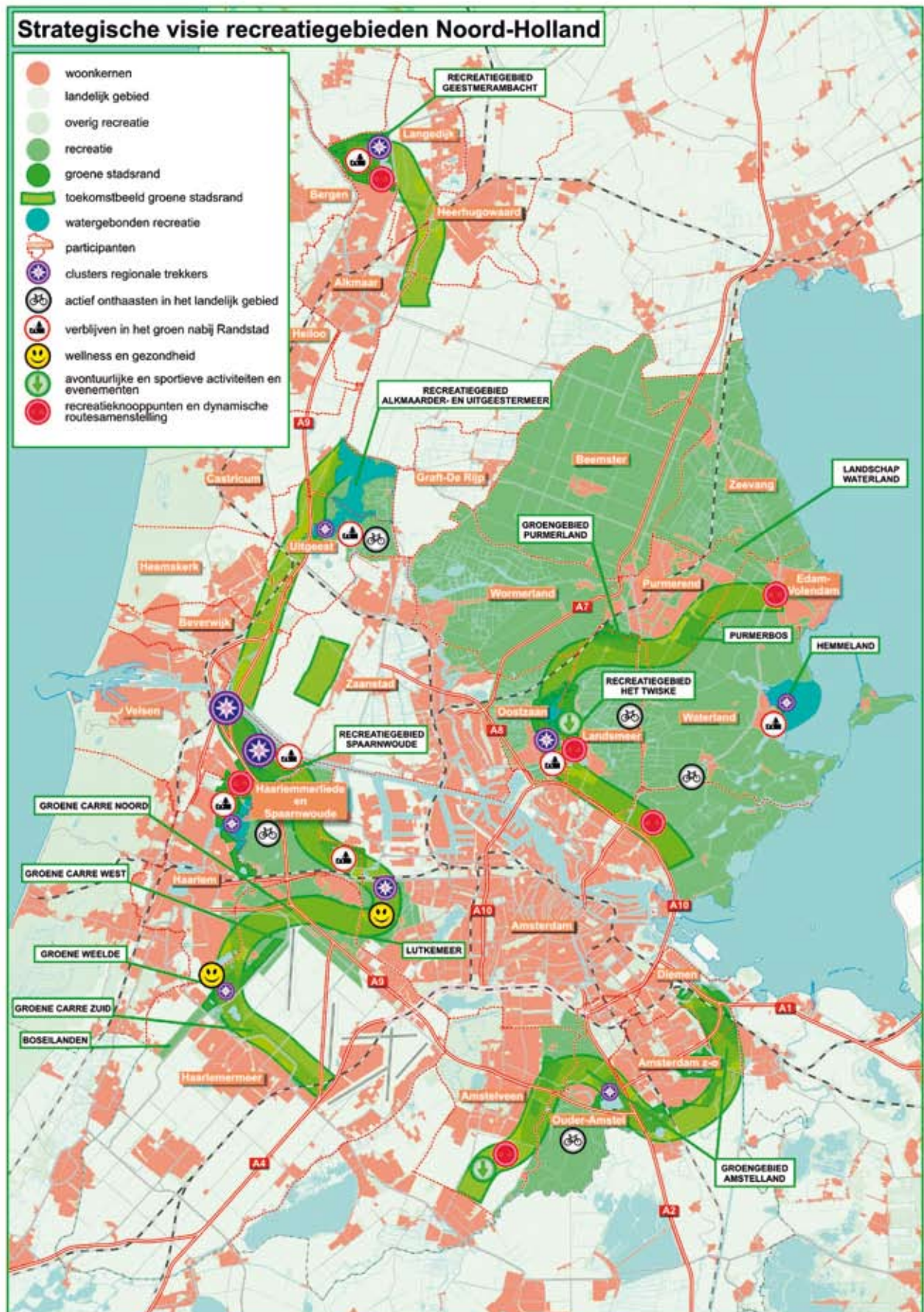
MEDE MET DE OPBRENGSTEN VAN DE EVENEMENTEN WORDT HET BEHEER VAN DE RECREATIEGEBIEDEN GEFINANCIERD.

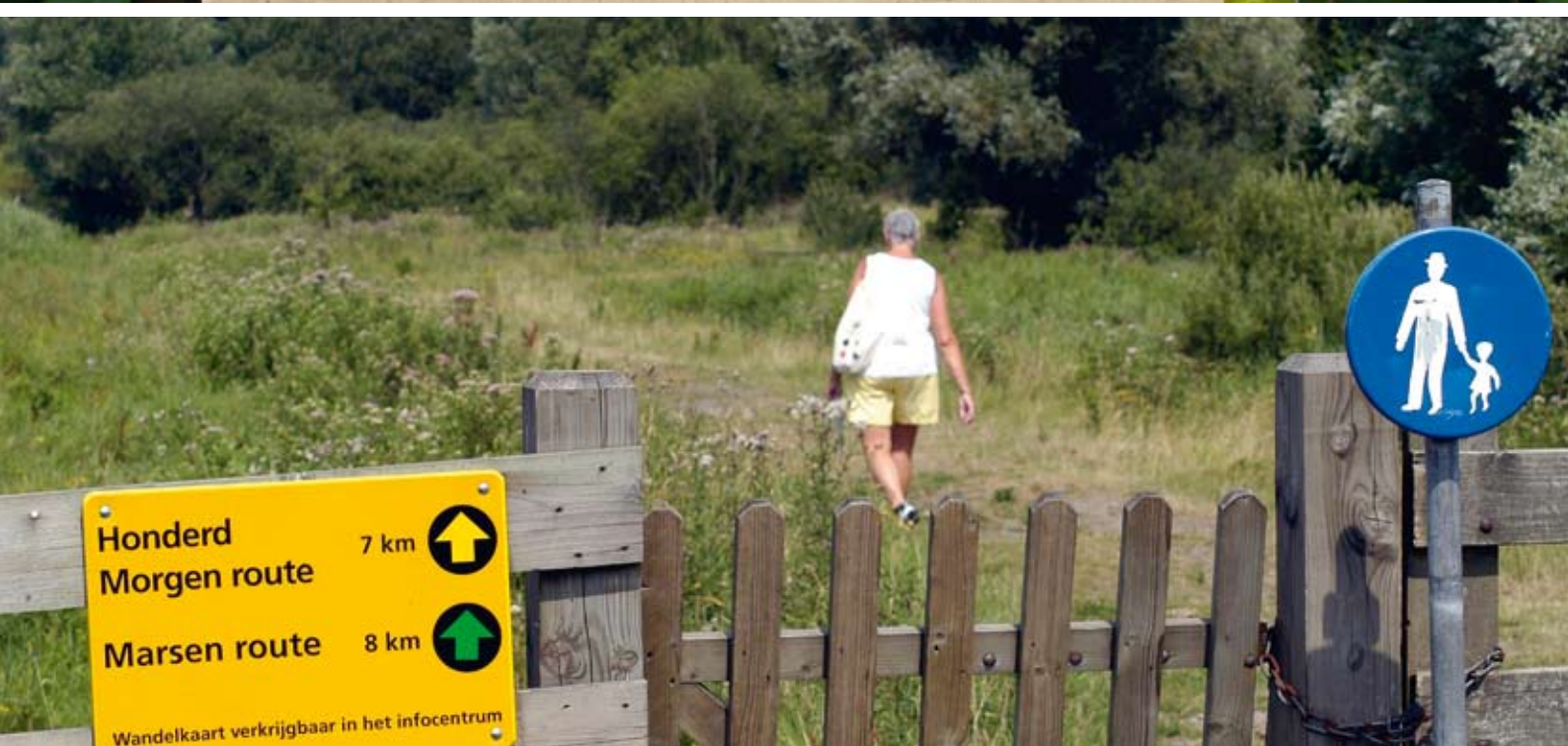
‘In Landsmeer in recreatiegebied ‘t Twiske organiseerden we dit jaar voor het eerst Welcome to the Future. Het was ons wel gegund want 4 augustus, de dag van het feest, was de mooiste dag van het jaar. Het derde grote festival dat wij jaarlijks organiseren is het Indian Summer Festival in Broek op Langedijk, Geemsterambacht. Het Indian Summer Festival was een bestaand festival waar wij 2 jaar geleden voor 50 procent zijn ingestapt.’

‘Gemeenten en de provincie werken graag met ons samen. Mede met de opbrengsten van de evenementen wordt het beheer van de recreatiegebieden gefinancierd. Ook vinden gemeenten het belangrijk op deze manier in de belangstelling te komen. De feesten van ID&T zorgen altijd voor veel publiciteit en daar maken de gemeenten gebruik van.’

‘Ik verwacht dat we de komende jaren niet meer evenementen gaan organiseren in recreatiegebieden. Op dit moment organiseren wij 48 evenementen per jaar, zowel indoor als outdoor. En wij zijn niet de enige die festivals organiseren. De zomer zit bomvol, als je wilt kun je bijna elk weekend een evenement bezoeken. Op dit moment is de markt in Nederland verzadigd maar ID&T heeft nog genoeg ambities. Wij zijn marktleider in Nederland en onze doelstelling is om dit wereldwijd te worden.’

Figuur 13 ■ Strategische visie recreatiegebieden.

3.1.3 Realiseren regionaal recreatieve verbindingen

Belang?

Er is nog steeds een toenemende behoefte aan recreatiemogelijkheden op het gebied van wandelen en fietsen. Bijna iedereen gaat wel eens wandelen of fietsen in zijn of haar vrije tijd. Er is met name vraag naar een knelpuntvrij provinciedekkend netwerk van fiets- en wandelpaden.

Daarnaast is de druk op de wandelpaden in bestaande recreatiegebieden en de duinen de laatste jaren toegenomen. Daarmee ontstaat een concentratie van wandelaars in een aantal relatief kleine gebieden, terwijl veel wandelaars juist op zoek zijn naar rust en ruimte. In het middengebied in het noorden van Noord-Holland liggen hiervoor nog onbenutte mogelijkheden. Voor recreatie zouden op het platteland fiets-, wandel-, ruit- en boerenlandpaden kunnen worden aangelegd.

Met het groeiende gebruik van de recreatiemogelijkheden in de recreatiegebieden en op het platteland rondom de grote steden, wordt het des te belangrijker dat zowel de toegankelijkheid van de recreatiegebieden als de verbinding tussen stad en platteland goed gewaarborgd zijn. Een instrument hiervoor kunnen recreatietransferia zijn; overstappunten waar het mogelijk is vanuit de auto of het openbaar vervoer de recreatiegebieden, de natuur en/of het landelijk gebied in te trekken. Daarbij zijn combinaties met andere voorzieningen mogelijk, zoals horeca en fietsverhuur.

De routenetwerken van fiets- en wandelpaden die binnen Noord-Holland liggen, bieden kansen voor ondernemers. Daarnaast zijn er veel mogelijkheden om cultuurhistorie te ontsluiten. Tot slot is er ook behoefte aan recreatieve verbindingen over water, wat wordt uitgewerkt in agendapunt 6.

Wat speelt er nu?

Via de subsidietenders van de Agenda recreatie en toerisme 2004-2007 zijn een groot aantal projecten gesubsidieerd die bijgedragen hebben aan de verbetering van het recreatief-toeristisch netwerk, inclusief het verbeteren van verbindingen tussen de stad en

het landelijk gebied. Uit het grote aantal subsidieaanvragen in de laatste jaren van de Agenda blijkt dat er nog steeds veel goede plannen en initiatieven zijn voor nieuwe projecten.

De provincie zelf heeft opdracht gegeven tot de aanleg van een langeafstandswandelpad dwars door Noord-Holland; het Noord-Holland Pad. In 2006 is dit pad van 198 kilometer en 9 etappes vanaf Den Oever tot Huizen gerealiseerd. Er is nog volop ruimte voor verbeteringen in de route om de beleevingswaarde van het pad te verhogen en het aantal kilometers onverhard pad uit te breiden.

Eind 2005 heeft minister Veerman aan de Tweede Kamer beloofd om gedurende de ILG-periode recreatief medegebruik van agrarische gronden te stimuleren en 1.000 kilometer wandelpad over boerenland te realiseren.

De afgelopen jaren is er binnen het grootste deel van Noord-Holland een fietsknooppuntennetwerk uitgerold. Op twee regio's na is dit netwerk gerealiseerd. Binnen deze laatste regio's wordt hier hard aan gewerkt. Zowel voor fietsen als wandelen ligt er in Nederland een landelijke routestructuur. Lange afstandswandelaars- of fietsers gebruiken deze routes, maar ook lokale recreanten hebben baat bij deze routes als onderdeel van een kortere wandel- of fietstocht. De routes vormen de basis voor een netwerk van paden binnen Noord-Holland. Vooral bij het fietsnetwerk komt dit duidelijk naar voren, aangezien de landelijke fietsroutes samenvallen met delen van het fietsroutenetwerk dat binnen heel Nederland wordt uitgerold, zodat het fietsroutenetwerk een fijnmazige invulling is van het raamwerk van Landelijke Fietsroutes.

Wat willen we bereiken?

Wij gaan verder met ons streven om te zorgen voor een samenhangend netwerk van wandel- en fietsroutes in Noord-Holland. Wij maken onderscheid tussen landelijke, door het Rijk opgegeven doelstellingen en provinciale doelen. Voor de periode 2008-2011 hebben we de volgende accenten:

Horeca ondernemer ontwikkelt recreatie netwerk

**'T WAS EIGENLIJK EEN
GAT, NIEMAND KENDE
HET, HET STOND NIET
OP DE BORDEN EN
TOERISME HAD JE NOG
HAAST NIET.**

“Op een unieke plek, waar wandel-, fiets- en vaarroutes bij elkaar komen in een echt noordhollands landschap, ligt eetcafé Les Deux Ponts van Peter en Lia Geel. Het is een pleisterplaats voor talloze recreanten uit de regio en van ver daarbuiten. Dat is niet altijd zo geweest.

Toen Peter Geel in 1979 het café van zijn vader overnam, realiseerde hij zich dat er werk aan de winkel was. Geel: “ ’t was eigenlijk een gat, niemand kende het, het stond niet op de borden en toerisme had je nog haast niet.” Hij had jaren in de reisbranche gewerkt en wilde met zijn ervaring het toerisme hier ontwikkelen.

Geel ging fietsroutes uitzetten om toeristen te trekken. “Fietsen was toen in opkomst, ik was de hele zondag aan het wegwijzen”. In de loop der jaren heeft hij een heel netwerk van fietsroutes tot stand gebracht, in nauwe samenwerking met onder meer de provincie en het recreatieschap. Als kroon op het werk is in mei 2006 fietsknooppunt Oudendijk geopend door het plaatsen van een paneel waarop de verschillende fietsroutes worden aangegeven. Je fietst van het ene knooppunt naar het volgende en op elk daarvan staat zo’n paneel waarop je steeds je eigen route kunt kiezen. Dit fietsknooppunten netwerk wordt landelijk ingevoerd, zodat je alle routes in Nederland aan elkaar kunt ‘knopen’.

Met het wandelen is het eigenlijk net zo gelopen. Geel zet steeds meer wandelroutes uit en voert hiervoor overleg met allerlei instanties, zoals gemeente, het recreatieschap Landschap Waterland en niet te vergeten de boeren over wiens land de wandelingen gaan.

In 2002 heeft Geel via het LAW wandelplatform contact gelegd met de NS. Hij heeft hiervoor een wandelroute gemaakt en deze is korte tijd later in productie genomen. Zo kunnen ook de NS-reizigers genieten van het bijzondere polder- en weidelandschap.

Sinds kort staat er vlakbij het fietserspaneel nu ook een mooi bord van het wandelknooppunt Oudendijk, geplaatst door Laag Holland. Van hieruit kunnen allerlei wandelingen worden gemaakt door de Beemster, over grasdijken en door de kogen. De wandelaars die na afloop honger en dorst hebben gekregen worden hartelijk ontvangen in het eetcafé van Peter en Lia Geel.

De nieuwste aanwinst is een aanlegsteiger van 80 meter lang die de provincie Noord-Holland heeft laten aanleggen voor recreatievaartuigen.

Hier kunnen watersporters hun tocht over de Beemsterringvaart even onderbreken. Ook kunnen hiervandaan tochten en rondvaarten worden georganiseerd. Kanoërs kunnen mooie routes door de polders kiezen.

Dankzij de vruchtbare samenwerking tussen provinciale, gemeentelijke en particuliere organisaties kan men dicht bij huis wandelend, fietsend of varend recreëren in een uniek Hollands landschap.

Intussen gaat Peter Geel als een spin in zijn netwerk verder met het creëren van verbindingen en het verzorgen van zijn gasten. In het begin stond men wat sceptisch tegenover al zijn plannen. Geel: “Vroeger dacht men wel eens ‘wat raar, een horeca ondernemer die zich inzet voor toerisme’. (...) Nu vragen ze aan mij wat ik wil hebben en waar.”

Landelijke doelen:

- Het in stand houden en beheren van landelijke wandel- en fietsroutes en het oplossen van knelpunten hierin.
- Het openstellen van wandelpaden over boerenland.

Provinciale doelen:

- Het realiseren en in stand houden van een provinciaal routenetwerk, met daarin aandacht voor de realisatie van onverharde wandelpaden en recreatietransferia.

Hoe bereiken we dat?

Voor dit agendapunt ligt het initiatief in eerste instantie bij onze partners. Op basis van geïnventariseerde knelpunten (zie tabel 5) en ambities vanuit de regio's bij eerdere subsidieregelingen is duidelijk dat we niet aan alle verzoeken zullen kunnen voldoen. Een en ander moet ook nog worden afgewogen tegen recreatieve verbindingen over water. De gebiedscommissies

ILG zullen wij vragen om met voorstellen te komen die passen binnen de hieronder aangegeven doelen. Deze zijn nader geconcretiseerd in de subsidieverordening ILG en de subsidiecriteria van het Provinciaal Meer Jaren Programma deel B. Op basis van de voorstellen zullen wij dan een keuze maken.

Landelijke doelen:

- De provincie participeert in het Wandelplatform-LAW¹³⁾ en in het Landelijk Fietsplatform. Deze organisaties zullen als uitvoeringsorganisaties een bijdrage ontvangen om het beheer, de ontwikkeling en de promotie van de landelijke routenetwerken uit te voeren.
- Wij zullen ons inzetten voor het oplossen van knelpunten in de landelijke routenetwerken. Hierbij krijgen knelpunten met prioriteit 1 voorrang (zie tabel 5).

¹³⁾ LAW: Lange Afstand Wandelpaden.

Tabel 5 Overzicht van knelpunten in lange afstandroutes fietsen en wandelen in Noord-Holland

Landelijke wandelroutes	Prioriteit 1	Prioriteit 2	Prioriteit 3	Totaal
Texel	0	0	0	0
Kop van Noord-Holland	0	1	2	3
West-Friesland	0	6	2	8
Noord-Kennemerland	0	0	2	2
Laag Holland	1	3	9	13
Zuid/West-Rijnland	0	2	1	3
Amstel, Gooi en Vechtstreek	0	2	21	23
	1	14	37	52
Landelijke fietsroutes	Prioriteit 1	Prioriteit 2	Prioriteit 3	Totaal
Texel	0	0	0	0
Kop van Noord-Holland	2	2	1	4
West-Friesland	5	1	1	7
Noord-Kennemerland	4	15	4	23
Laag Holland	0	1	2	3
Zuid/West-Rijnland	5	5	1	11
Amstel, Gooi en Vechtstreek	8	7	3	18
Voorzieningen algemeen		7		7
	24	38	12	74

Bron: Landelijk Fietsplatform en Landelijk Wandelplatform (2006)

- We zullen de aanleg van nieuwe en het in stand houden van bestaande wandelpaden over boerenland stimuleren en vergoedingen voor recreatief medegebruik beschikbaar stellen aan agrariërs.

Provinciale doelen:

- We willen goede verbindingen tussen stad en landelijk gebied realiseren en de toegankelijkheid van recreatie- en natuurgebieden waarborgen door subsidies voor zowel wandelaars, fietsers en ruiters.
- Wij stimuleren de aanleg van recreatietransferia door middel van het verlenen van subsidies en zo nodig door het bij elkaar brengen van partijen.
- We ondersteunen door middel van subsidiëring initiatieven die bijdragen aan de realisatie van een provinciaal routenetwerk voor wandelen en fietsen in het landelijk gebied en het oplossen van knelpunten in het bestaande routenetwerk.
- We zorgen voor verdere ontwikkeling en kwaliteitsverbetering van het Noord-Holland Pad, door opdrachten voor:
  - 1 Realisatie van drie nieuwe etappes die een route vormen vanaf Eierland (Texel) en in Nieuwe Sluis op het bestaande pad aansluiten.
  - 2 Kwaliteitsverbetering van het Noord-Holland Pad door het oplossen van knelpunten en het realiseren van meer kilometers onverhard wandelpad.

Daarnaast besteden wij aandacht aan communicatie en marketing van het pad.

- In overleg met de betrokken partijen zullen wij de wenselijkheid en haalbaarheid van een extra LAW van west naar oost door onze provincie, aansluitend op het huidige netwerk, bekijken. Zie figuur 14.
- Wij ondersteunen het afmaken van het fietsknooppuntennetwerk in de regio's Kop van Noord-Holland en Zuid-Kennemerland.
- Wij stimuleren de uniformering van bewegwijzeringssystemen op het moment dat zij aan vervanging toe zijn, zoals de fietsknooppuntbewegwijzering in plaats van aparte fietsroutebordjes.

Welke andere partijen zijn betrokken?

- Recreatieschappen.
- Gemeenten en gemeentelijke samenwerkingsverbanden.
- ILG-gebiedscommissies.
- LAW-Wandelplatform, Landelijk Fietsplatform.
- Hoogheemraadschappen.
- Recreatie Noord-Holland NV.
- Landschap Noord-Holland.
- Ministerie van LNV.
- Agrariërs.
- Ondernemers.

Welke middelen zetten we hiervoor in?

Oplossen knelpunten in landelijk en regionale routes via subsidies (inclusief verbindingen over water):

€ 4.000.000,-

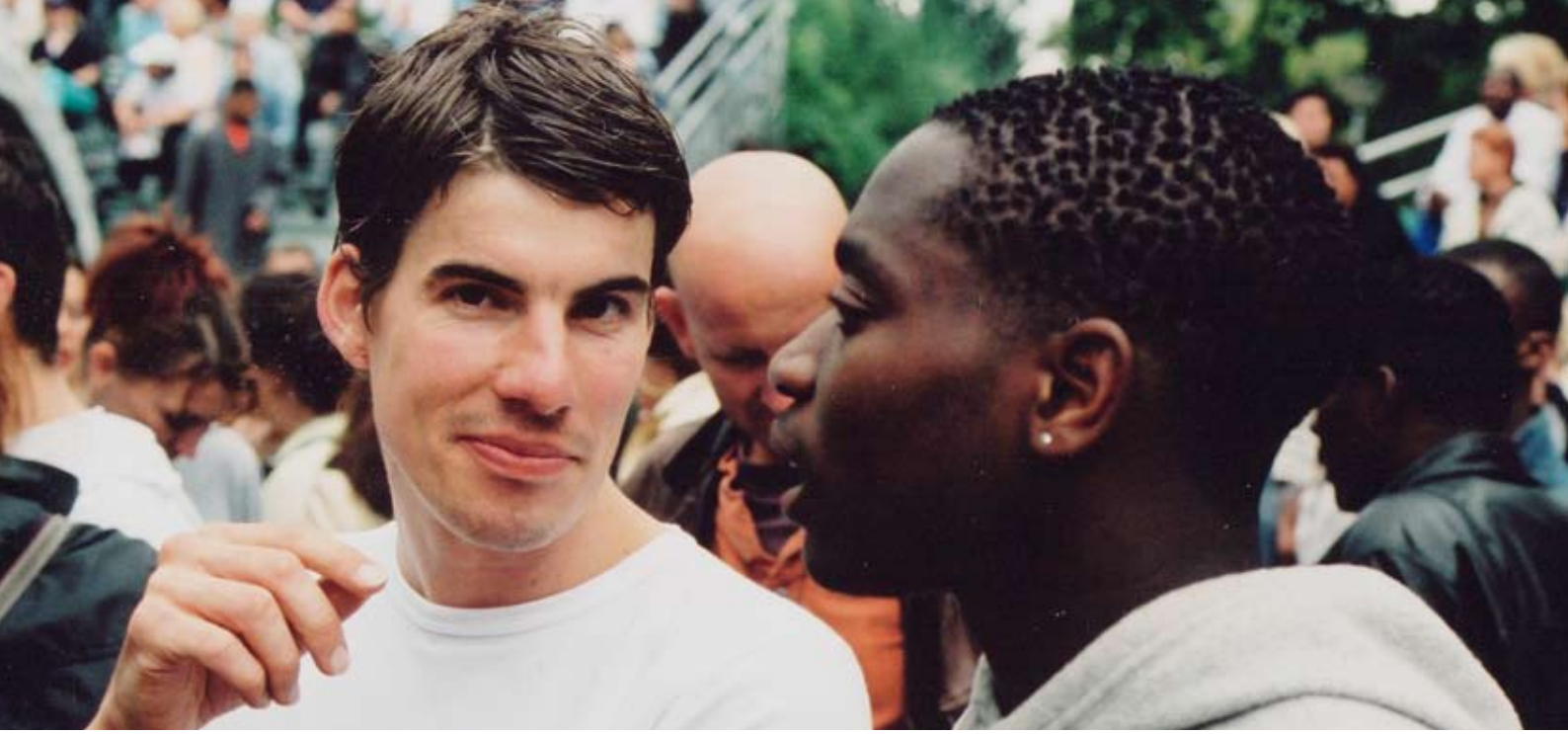
Ambitie oplossen meer knelpunten: P.M.

Opdrachten, onder andere Noord-Holland Pad:

€ 600.000,-

Figuur 14 ■ Noord-Holland pad inclusief nieuw te realiseren etappes.

3.1.4 Recreatie dicht bij huis voor specifieke doelgroepen

Wat is het belang?

Het is belangrijk dat alle inwoners van Noord-Holland de mogelijkheid hebben om zo dicht mogelijk bij huis te recreëren. De meeste basisvoorzieningen voor recreatie, zoals wandel- en fietspaden en voorzieningen in recreatiegebieden, zijn gerealiseerd voor gebruik door de 'gemiddelde' inwoner. Er zijn echter doelgroepen met specifieke wensen, zoals ouderen, jeugd, allochtonen, minder validen en ongeorganiseerde sporters.

Hiermee is ook een economisch belang gediend. Zo heeft bijvoorbeeld ruim 12% van de Nederlanders matige of ernstige lichamelijke beperkingen en dit percentage zal door de vergrijzing de komende jaren sterk toenemen. Door onvoldoende in te spelen op deze specifieke doelgroep laten horeca- en recreatie-ondernemers daarmee ongemerkt meer dan 12% van hun omzet (circa € 3 miljard) lopen¹⁴.

Wat speelt er nu?

In de afgelopen jaren is er door de provincie via de uitvoering van de Agenda Recreatie en Toerisme 2004-2007 het een en ander gebeurd aan de inrichting van recreatiegebieden, ook voor specifieke doelgroepen. Voorbeelden zijn de aanleg van een speelbos in Spaarnwoude voor kinderen, barbecueplaatsen in Amstelland (die veel worden gebruikt door allochtonen) en skeelerpaden in Het Twiske voor ongeorganiseerde sporters. Veel investeringen in recreatiegebieden zijn echter aanbodgestuurd, wat wil zeggen dat gebieden zijn ingericht op basis van bepaalde normen, zonder (voldoende) rekening te houden met de actuele vraag.

Uit de in 2007 uitgevoerde beleidsverkenning en de als onderdeel daarvan gehouden peiling bij maatschappelijke organisaties, bleek dat de recreatiebehoefte van specifieke doelgroepen geleidelijk veranderen (bijvoorbeeld van ouderen) of soms ook

nog grotendeels onbekend zijn (bijvoorbeeld van allochtonen).

In hoofdstuk 2 is naar voren gekomen dat er door vergrijzing meer belangstelling bij ouderen ontstaat voor gezondheid, 'wellness' en comfort. Mede als gevolg hiervan neemt de vraag naar (aangepaste vormen van) bewegen en sport toe. Daarnaast is er door individualisering een groeiende behoefte aan niet georganiseerde, individuele sportbeoefening. In hoofdstuk 2 is tevens gebleken dat door de groei van het aantal allochtonen de vraag naar recreatie in en om de stad waarschijnlijk zal toenemen, maar dat verder weinig bekend is over de specifieke wensen van allochtonen. Naar verwachting zal de culturele diversiteit wel een andere invulling vragen van de vrijetijdsbesteding.

Er doen zich overigens de laatste jaren nieuwe ontwikkelingen voor op het gebied van recreatie, waarbij het de vraag is of het gaat om tijdelijke hypes of om structurele behoeften waar in het beleid op moet worden ingespeeld. Voorbeelden zijn skeeleren, paragliden en bepaalde vormen van paardensport.

Wat willen we bereiken?

De provincie wil haar recreatiebeleid bij de tijd houden door zo goed mogelijk in te spelen op de behoeften van verschillende doelgroepen. Hoewel vooral private ondernemers naar onze mening een rol hebben in het inspelen op behoeften, zien wij voor de provincie een regisserende rol om recreatieve basisvoorzieningen te laten voldoen aan actuele behoeften en ondernemers te voorzien van de benodigde basis-kennis om op de maatschappelijke ontwikkelingen in te kunnen spelen.

Kortom, wij willen bereiken dat er door onderzoek voldoende inzicht ontstaat in de behoefteveranderingen van specifieke doelgroepen, met name van ouderen, allochtonen, minder validen en ongeorganiseerde sporters, en dat de resultaten van dit onderzoek er toe leiden dat er voldoende recreatiemogelijkheden dicht bij huis zijn voor verschillende doelgroepen.

Wij willen inspelen op behoefteveranderingen; het inspelen op hypes laten we graag over aan onder-

¹⁴) Landelijke Steunpunt cliëntenRaden (LSR).

nemers. Wij willen hierbij een verschuiving bewerkstelligen van aanbodgestuurde recreatie naar vraaggestuurde recreatie en leggen daarbij de prioriteit bij de volgende doelgroepen: ouderen, allochtonen, jeugd, minder validen en ongeorganiseerde sporters.

Hoe bereiken we dat?

- De provincie zal actief investeren in onderzoek naar de recreatiebehoeften van verschillende doelgroepen. Zij zal onderzoek initiëren en algemene kennis op dit gebied genereren.
- De onderzoeksgegevens zullen wij laten doorwerken in het beleid van de provincie en dat van anderen. Dit doen wij door kennis actief uit te dragen naar relevante partijen.
- Met de resultaten van het onderzoek zal de provincie allereerst zelf de uitvoering van beleid aanpassen. De resultaten zullen doorwerken in de uitwerking van de overige agendapunten van deze Agenda, in de Structuurvisie Noord-Holland en er zal een relatie worden gelegd met het sociaal beleid van de provincie.
- De provincie zal andere partijen stimuleren om in te spelen op de behoeften van specifieke doelgroepen.

Welke andere partijen zijn betrokken?

- De doelgroepen zelf: ouderen, allochtonen, jeugd, minder validen en ongeorganiseerde sporters.
- Belangenbehartigers en onderzoeksbureaus.
- Gemeenten en gemeentelijke samenwerkingsverbanden.
- Recreatieschappen.
- Ondernemers.

Welke middelen zetten wij hiervoor in?

Onderzoek naar behoeften en aanjagen vernieuwing:

€ 300.000,-

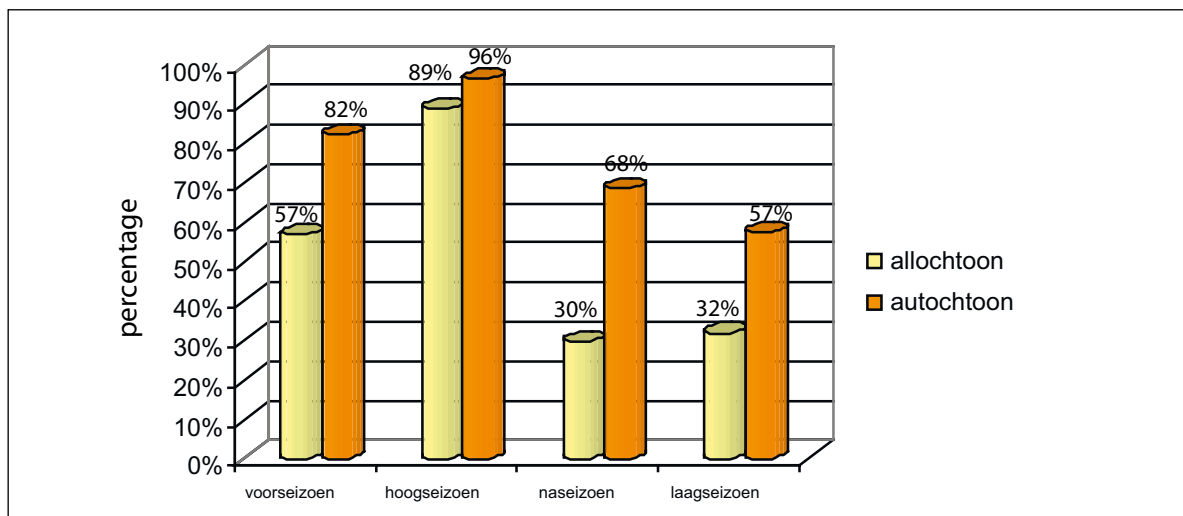
Uitvoering projecten: P.M.

Tabel 6 ■ Verschillen tussen autochtonen en allochtonen in bezoekfrequentie recreatiegebieden

	Autochtonen	Allochtonen
Dagelijks bezoek aan recreatiegebied	30%	13%
Enkele keren per jaar in recreatiegebied	15%	37%

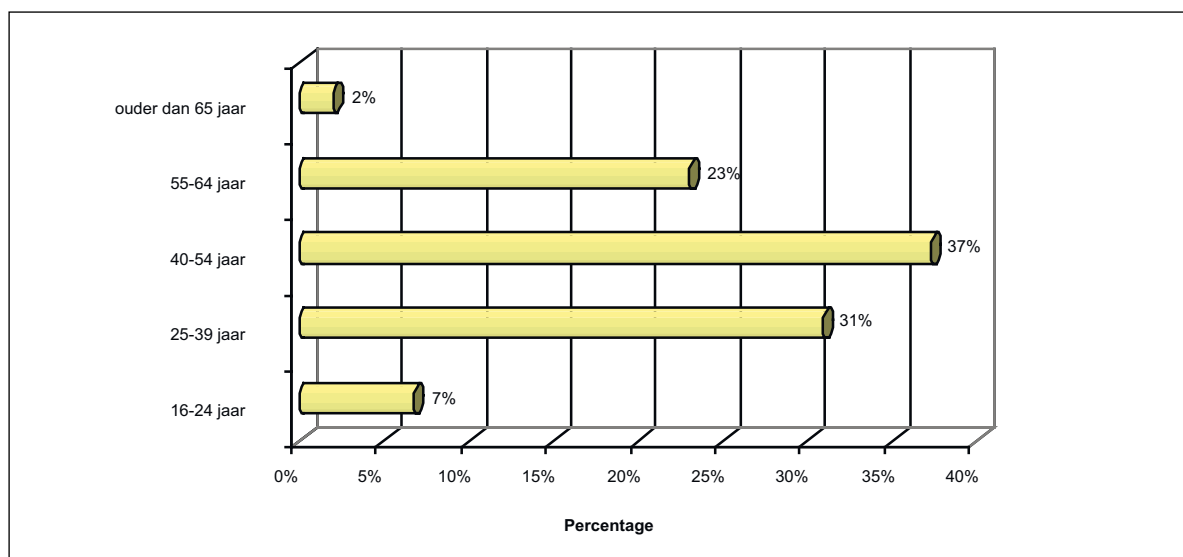
(Bron: Recreatie Noord-Holland)

Figuur 15 ■ Verschillen tussen autochtonen en allochtonen in bezoek per seizoen voor recreatiegebied Spaarnwoude, opvallend is de piek allochtone bezoekers in het hoogseizoen.

(Bron: Recreatie Noord-Holland)

Figuur 16 ■ Verdeling bezoekers over leeftijdscategorieën voor recreatiegebied Spaarnwoude, opvallend zijn de relatief lage percentages voor 65+ en 16-24, zeker in relatie tot de hoeveelheid vrije tijd.

(Bron: Recreatie Noord-Holland)

3.2 Thema 2: Noord-Holland waterrijk van zee en meer

Uit het VROMRaad rapport Groeten uit Holland¹⁵⁾ komt het advies dat je als regio wat betreft recreatieve en toeristische ontwikkelingen 'bij je genen' moet blijven. Oftewel je moet vooral doen waar je van oudsher goed in bent, met een nieuw 'verhaal'. Gezien maatschappelijke ontwikkelingen vanuit globalisering, individualisering en vergrijzing lijkt dat een verstandige strategie. Noord-Holland is van oudsher sterk in haar waterrijke cultuur. Bovendien zijn wij dé watersportprovincie met het grootste aantal ligplaatsen. In relatie tot de klimaatverandering en de eisen ten aanzien van kustverdediging en waterberging liggen hier ook duidelijk kansen.

Ons waterrijke karakter kan de komende jaren (nog sterker) worden geprofileerd, zowel door het vertellen van het 'verhaal' van onze kracht in het verleden als door het gebruik van water als inspiratiebron. Daarvoor is aandacht nodig bij onze promotie en bij productontwikkeling.

Om onze toppositie als toeristische bestemming te behouden en te versterken is aandacht nodig voor goede, gezamenlijke promotie van wat onze waterrijke provincie te bieden heeft en voor de ontsluiting van het toeristisch product. Daarbij is het van belang in te spelen op nieuwe doelgroepplanden. Daarnaast liggen voor ondernemers kansen voor innovatie op dit thema. Ook zouden producten en arrangementen beter kunnen aansluiten bij de huidige maatschappelijke wensen en trends.

De provincie is in vergelijking met thema 1 op een aantal agendapunten minder verantwoordelijk voor de realisatie, maar is wel een belangrijke aanjager van vernieuwing. Dit thema sluit ook goed aan bij de verbreding in de landbouwsector en de ontwikkelingen in de cultuursector, waar het accent ook meer komt te liggen op het toegankelijk en het beleefbaar maken van het cultureel erfgoed.

¹⁵⁾ Bron: Groeten uit Holland, Advies over vrije tijd, toerisme en ruimtelijke kwaliteit, VROMraad, 2006.

3.2.1 Algemene promotie van het toeristisch potentieel Noord-Holland

Belang?

Met 10,6 miljoen geregistreerde overnachtingen in 2006, een omzet van € 2 miljard en bijna 18.000 full-time arbeidsplaatsen, is de toeristische sector een belangrijke bedrijfstak voor de Noord-Hollandse economie.

Wat speelt er nu?

In het collegeprogramma geeft Gedeputeerde Staten aan dat zij recreatie en toerisme als een belangrijke bedrijfstak beschouwen, die van groot belang is voor de economie in Noord-Holland. Daarbij is toegezegd een samenhangend toeristisch promotiepakket voor de belangrijkste toeristische speerpunten van Noord-Holland te ontwikkelen. Dit voornemen is uitgewerkt in het Strategisch Uitvoeringsprogramma Marketing en Promotie 2007-2010 (SUMP).

Toerisme Noord-Holland is de organisatie die in opdracht van de provincie zorgt voor de promotie van Noord-Holland als toeristische bestemming. Toerisme Noord-Holland is organisatorisch ingebed bij Amsterdam Toerisme & Congres Bureau (ATCB), maar kent een eigen identiteit en scheiding van taken. ATCB voert ook nog (promotionele) activiteiten voor andere opdrachtgevers uit, waaronder de gemeente Amsterdam.

In verhouding tot de internationale concurrentie zijn middelen die voor de toeristische promotie van Noord-Holland worden ingezet relatief gering. Daarom is samenwerking belangrijk, vanuit het oogpunt van effectiviteit en efficiency, maar ook ter vergroting van de slagkracht. Bij de promotie blijven wij optimaal profiteren van de aantrekkingskracht van Amsterdam en de 'overflow' die dat oplevert voor de omringende regio.

Tijdens handelsmissies waaraan de provincie Noord-Holland deelneemt, kan toeristische promotie een succesvolle aanvulling zijn op de algemene promotie van Noord-Holland (als exportsector en/of als vestigingsplaats) in het buitenland. Dit is voornamelijk kansrijk

in Aziatische landen, omdat in deze landen zakelijke en persoonlijke reismotieven nauw met elkaar verbonden zijn. De provincie gaat zich de komende jaren extra inzetten op het gebied van promotie en acquisitie.

De sterk veranderende behoeften van de consument en de dynamiek in de toeristische sector vragen om vernieuwing van mediagebruik en promotiecampagnes.

Noord-Holland is als toeristische bestemming een sterk merk, dat constante 'lading' nodig heeft en waarvan in de hedendaagse consumentenmarkt een constante kwaliteit noodzakelijk is. Bovendien is een goede toegankelijkheid van het toeristisch product noodzaak.

Middels NORT¹⁶⁾ is een start gemaakt met de professionalisering binnen recreatie en toerisme. Via NORT zijn bijvoorbeeld projecten in gang gezet in het kader van: kwaliteitsverbetering en ruimte, deskundigheidsbevordering, duurzaamheid en samenwerking/ketenvorming.

De positie van de marketing en promotie op regionaal en stedelijk niveau is iets wat zorgen baart. Het bevorderen van samenwerking op het gebied van de toeristische promotie is een belangrijke taak van Toerisme Noord-Holland; de organisatie waaraan momenteel de marketing en promotie is uitbesteed. Door samenwerking met ATCB, het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) en de regionale VVV's is een verviervoudiging van geïnvesteerde gelden mogelijk. Interesse van ondernemers, gemeenten en andere promotieorganisaties is van invloed op de uitvoering en het succes van de activiteiten.

Als gevolg van de financiële situatie van sommige gemeenten, de eisen die door de gemeenten worden gesteld en het fenomeen 'citymarketing' is het takenpakket van sommige regionale VVV's uitgehold. Ook zijn er nog 'witte vlekken' wat betreft de toeristische informatiestructuur; onder andere in Waterland.

---

¹⁶⁾ NORT (Nederlandse Ondernemers in Recreatie en Toerisme) consulenten ondersteunen ondernemers door bijvoorbeeld te adviseren over bedrijfsplannen en te fungeren als vraagbaak. Ook organiseren de NORT consulenten sectorgerichte opleidingen en voorlichting.

Evenementen vormen een belangrijke impuls aan het bezoek van Noord-Holland. Door evenementen kan er invulling worden gegeven aan actualiteit, maar ook bijvoorbeeld aan themajaren. Voor een goede communicatie van evenementen is een goede verzameling en uitwisseling van data essentieel. Nu worden dezelfde data door diverse organisaties verzameld die worden ontsloten voor verschillende doelgroepen en media.

De zakelijke markt vormt een belangrijk onderdeel van het toerisme in Noord-Holland. Onze provincie voldoet aan veel vereisten die van belang zijn om zakelijke bijeenkomsten aan te trekken: de vestiging van internationale bedrijven, economische groei en de aanwezigheid van een internationaal knooppunt (Schiphol). Ook in het segment zakelijke bezoekers is nog groei te behalen.

Wat willen we bereiken?

In 2010 moet het aantal overnachtingen van bezoekers buiten de provincie gestegen zijn tot ruim 11 miljoen per jaar. Hiermee zullen de bestedingen zijn opgelopen tot € 2,1 miljard en zijn er ruim 20.000 fulltime arbeidsplaatsen in de toeristische sector.

De groei moet onder meer gerealiseerd worden door meer promotie in groeimarkten, zoals Spanje, Italië en de Aziatische markt. Daarnaast moeten de nodige inspanningen worden verricht om de gunstige concurrentiepositie op de nabije markten (Duitsland, België, Engeland) te behouden. Omdat Nederland het belangrijkste herkomstland van bezoekers aan Noord-Holland is, zullen de marketinginspanningen in eigen land ook op niveau moeten blijven.

Het streven is dan ook naar een samenhangende organisatie en een samenhangend promotiepakket met de toeristische speerpunten van Noord-Holland. Hierbij moet worden ingespeeld op de behoeften van de consument. Speerpunten in de marketing en promotie zijn bijvoorbeeld de waterrijke, oud-Hollandse steden, de Noordzeekust, de bloembollenvelden, cultuurhistorisch erfgoed en Amsterdam.

We streven naar een efficiënte ontsluiting van toeristische data, in het bijzonder van evenementen.

Hoe bereiken we dat?

De in het Strategisch Uitvoeringsprogramma Marketing en Promotie 2007-2010 (SUMP) geformuleerde uitgangspunten zullen wij als volgt uitvoeren:

- Ontwikkelingen tot intensievere samenwerking, niet alleen met de toeristische promotieorganisaties, maar ook met gemeenten, organisaties op het gebied van cultuur, recreatie en sport, en ondernemers zullen wij stimuleren. Dit geschiedt onder andere door overleg in het Toeristisch Platform Noord-Holland, de Marketing Adviesgroep Toeristische Promotie Noord-Holland, afstemming met Kunst & Cultuur Noord-Holland en interprovinciale samenwerking. Wij zullen koppelingen tussen databanken stimuleren om subsidiestromen in te perken.
- In samenwerking met promotiepartners wordt gewerkt aan innovatie in mediagebruik en campagnes.
- Wij zullen in het kader van de efficiency en de rechtmatigheid de uitvoering van de marketing en promotie aanbesteden volgens de Europese regelgeving.

Autonome ontwikkelingen tot schaalvergroting van de regionale promotie en het wegwerken van de 'witte vlekken' op het gebied van de toeristische promotie zullen we stimuleren. We zullen steden stimuleren om hun aantrekkingskracht beter te benutten. Wij zullen ons inspannen om afspraken te maken met onze partners over de internationale toeristische marketing, de productontwikkeling en het actief uitdragen van het toeristisch product Metropoolregio Amsterdam. Daarnaast blijven wij investeren in algemene (toeristische) Noord-Holland promotie, zoals deze is geformuleerd in het SUMP.

Vanaf 2009 zullen wij in de marketing en promotie de nadruk leggen op regio's en regionale arrangementen.

- De ontwikkeling van bijzondere, kwalitatief goede accommodatievormen is noodzakelijk. Hier ligt een uitdaging voor gemeenten, ondernemers en brancheorganisaties. Wij streven naar een continuering van het NORT-project en zullen

hier zoeken naar interprovinciale samenwerking.

- Wij zullen een toename van het zakelijk bezoek stimuleren door deel te nemen in projecten.
- Wij zullen via het instrumentarium van de Ruimtelijke Inrichting waar nodig de claims van de ruimte voor recreatie en toerisme meenemen in onze structuurplannen. Gemeenten zullen wij kaders geven, teneinde de ruimtelijke belangen van de toeristische sector veilig te kunnen stellen in de gemeentelijke bestemmingsplannen.
- Wij zullen ervoor zorgen dat onderzoeken worden gehouden onder de bezoekers van de kust en de bezoekers van de steden. Met de verkregen resultaten zullen we de toeristische sector stimuleren om via marktbewerking en productontwikkeling in te spelen op nieuwe ontwikkelingen.

In voorkomende gevallen zal, in het kader van de Promotie en Acquisitie van de provincie (o.a. acquisitie voor de vestiging van nieuwe bedrijven), toeristisch promotiemateriaal worden meegegeven aan een handelsmissie of zal een seminar ter ondersteuning van de marketing en promotie van het toerisme in Noord-Holland worden georganiseerd.

Welk andere partijen zijn betrokken?

- Toerisme Noord-Holland.
- Amsterdam Toerisme & Congres Bureau, Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen en regio VVV's.
- Gemeenten en gemeentelijke samenwerkingsverbanden.
- Ministerie van EZ.
- Kamers van Koophandel.
- Recron, HISWA, Koninklijk Horeca Nederland en andere brancheorganisaties.
- Kunst & Cultuur Noord-Holland.
- Andere provincies.
- Ondernemers.

Welke middelen zetten we hiervoor in?:

Marketing en promotie van toerisme: € 4.100.000,-

3.2.2 Sterker neerzetten van Noord-Holland als watersportprovincie

Belang?

Noord-Holland grenst aan de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer. Maar liefst 21,2% van het Noord-Hollandse oppervlak wordt ingenomen door water. De provincie Noord-Holland is een waterrijke provincie met een grote ligplaatscapaciteit voor watersporters. In 2007 waren er 311 jachthavens met in totaal 35.380 ligplaatsen. Hiermee is Noord-Holland de grootste watersportprovincie van Nederland. Bewoners en bezoekers gebruiken het water voor recreatie en toerisme. De watersport levert een belangrijke economische bijdrage aan Noord-Holland (ongeveer € 500 miljoen omzet en 5.100 banen).

Wat speelt er nu?

In de periode 2004-2007 is gewerkt aan de kwaliteitsverbetering van het basisrecreatietoernet. Nog niet alle knelpunten in het toernet zijn opgelost. Met name op het gebied van het beheer en de bediening van bruggen en sluizen (verruimen van tijden in verband met langer vaarseizoen) en uitbreiding van het aantal wachtplaatsen zijn wensen vanuit het veld.

In het kader van de uitvoering van het ILG is een knelpunteninventarisatie gemaakt. Tevens is de provincie een inspanningsverplichting aangegaan om de knelpunten op te lossen. Omdat aan oplossen van deze knelpunten door het Rijk slechts een beperkt budget is gelabeld (10-15% van de standaardkosten) zien wij ons genooddaakt om een prioritering door te voeren in de uitvoering.

Vanuit het veld is aangegeven dat er behoefte is aan uitbreiding van het toernet. Dit betreft met name extra mogelijkheden voor de kleine recreatievaart in sloepen en kleine motorboten en bij roei- en kanoroute's.

Met WED¹⁷⁾-gelden zijn er in de afgelopen periode toeristische en recreatieve voorzieningen gerealiseerd (zie figuur 17).

¹⁷⁾ WED: Water als Economische Drager.

De uitbreiding van jachthavens, van planontwikkeling tot uitvoering, is een lange weg. Dikwijls zijn de geplande jachthavens gesitueerd in de nabijheid van gebieden met hoge natuurwaarden. Een passende beoordeling van de effecten van de plannen en een eventuele compensatie is dan vereist. Hierdoor is het gestelde doel voor 2007 van een uitbreiding met 3.000 ligplaatsen beperkt gebleven tot 1.750.

De watersportsector pleit, naast uitbreiding van het aantal ligplaatsen in jachthavens en de ontwikkeling van nieuwe havens, voor het op niveau houden van de kwaliteit van de bestaande ligplaatsen. Bovendien laat het aantal voorzieningen in jachthavens te wensen over, omdat gebruikers steeds meer tijd doorbrengen in de havens en meer ruimte vragen.

De bouw van nieuwe steigers voor de riviercruisvaart nabij de Zaanse Schans, Enkhuizen, Hoorn en Volendam is gefaciliteerd. Wat nog ontbreekt is een goede marketing en promotie van het Noord-Hollandse aanbod richting de rederijen. Hiervoor is een plan opgesteld door Amsterdam Cruise Port.

Wij zijn trekker van het thema Recreatie & Toerisme binnen het Regionaal College Waddengebied, onder die verantwoordelijkheid hebben wij een Convenant Vaarrecreatie Waddenzee opgesteld. Naast de bestuursovereenkomst is er ook een visie ten aanzien van het varen op de Waddenzee en een uitvoeringsprogramma opgesteld, dat in de periode 2008-2009 zal worden uitgevoerd.

Er zijn nog plannen in voorbereiding voor de uitbreiding van ligplaatsen op het Alkmaarder- en Uitgeestermeer (500 ligplaatsen), Schelphoek Hoorn (500-800 ligplaatsen en een jeugdzeilwedstrijdcentrum), passantenhaven De Schelphoek Alkmaar (15-20 passantenplaatsen), Monnickendam Zeilhoek (150), Monnickendam Hemmeland (herinrichting), verplaatsing jachthaven 'Koninklijke' in Muiden (400), Blaricummeer (350), jachthaven Schoteroog Haarlem (450), Marina Petten (600), herinrichting Marine Bassin Den Helder (250-300), Waddenhaven Den Oever (150 passantenplaatsen), invulling jachthaven Oude Zeug (350) en herinrichting en uitbreiding (150 ligplaatsen) jachthaven Uitdam.

Fluisterend over het water

De Vereniging Agrarisch Natuurbeheer Waterland beheert de subsidie voor het fluistervaren project dat 5 mei 2007 van start is gegaan in Waterland. Deze subsidie heeft de vereniging ontvangen van de provincie Noord-Holland en Nationaal Landschap Laag Holland. Met het fluistervaren project wil de provincie het toerisme in deze streek stimuleren. De Vereniging Agrarisch Natuurbeheer Waterland coördineert de aanleg van de steigers en verzorgt de promotie omtrent het fluistervaren. Marianne Deun is eigenaar van Theethuin Overleek en verhuurt fluisterboten.

‘Wij zijn 5 mei van start gegaan en in augustus hebben we per week gemiddeld rond de 500 bezoekers mogen verwelkomen. Een mooi begin als je bedenkt dat de zomer dit jaar lang op zich heeft laten wachten. Het unieke van een fluisterboot is dat er een elektrische motor achterhangt die geluidloos is. Hierdoor kun je in alle rust van de natuur genieten zonder de weidevogels en andere dieren in het gebied te storen.’

Marianne en Ton Deun zijn vijf jaar geleden begonnen met de plannen voor een theetuin en het botenverhuur. ‘Het heeft heel wat voeten in de aarde gehad voordat de bouw van het binnengedeelte van de theetuin klaar was. Zo moest onder meer het bestemmingsplan gewijzigd worden. Toch hebben we doorgezet en zijn we nu tevreden met het resultaat.’

In de omgeving zijn nog twee andere ondernemers en een extra op komst die fluisterboten verhuren, in Broek in Waterland, Holysloot en de nieuwste is in Landsmeer bij de Jachtwerf. ‘Hiermee hebben we een goede spreiding. In Waterland komen een aantal weide- en watervogels voor die nergens anders voorkomen in Nederland. Verder heeft Waterland een uniek veenweidelandschap en zijn er verschillende meertjes en dorpjes te bezoeken. Met de fluisterboten komen mensen in aanraking met deze nog vrijwel onontdekte natuur in Nederland.’

**HET UNIEKE VAN EEN
FLUISTERBOOT IS DAT
ER EEN ELEKTRISCHE
MOTOR ACHTERHANGT
DIE GELUIDLOOS IS.**

Met het fluistervaren wordt onder andere het toerisme op een verantwoorde manier gestimuleerd in de regio. De Vereniging Agrarisch Natuurbeheer Waterland zet zich in voor het behoud en de ontwikkeling van het veenweidegebied. De agrariërs in het gebied spelen hierin een belangrijke rol. Om dit te realiseren zijn investeringen nodig. Agrariërs hebben de keus uit schaalvergroting of schaalverbreding. Schaalvergroting is hier lastig omdat er niet veel meer gebouwd mag worden. In de vorm van nevenactiviteiten wordt gezocht naar schaalverbreding. ‘Hier in de omgeving bieden agrariërs boerenkamers aan, dit is als het ware een hotelkamer bij de boer. Wij zijn zelf geen agrariërs maar zetten ons wel in voor de ontwikkeling van het landschap. Door de verhuur van de fluisterboten zorgen wij wel voor extra belangstelling voor de streek.’

Naast het behoud van de agrarische sector proberen provincie, gemeenten, Natuurvereniging en ondernemers uit de streek het unieke natuurlandschap dat Waterland kenmerkt te behouden. Met de subsidies van de provincie worden de projecten zoals het fluistervaren mogelijk gemaakt.

te beschermen natuurwaarden of dat deze gecompenseerd kunnen worden. Daarnaast willen wij zorgen voor een optimale benutting van de recreatieve potenties van het Noord-Hollandse binnenwater voor de kleine recreatievaart. Tevens streven wij naar uitbreiding van faciliteiten voor de riviercruisevaart en motorchartervaart. Tot slot willen wij dat de vaarrecreatie en de natuurwaarden in de Waddenzee goed met elkaar samen gaan, door het uitvoeren van het Convenant Vaarrecreatie Waddenzee.

Hoe bereiken we dat?

- In haar promotie en marketing moet onze promotiepartner inspelen op de positie van Noord-Holland als belangrijkste watersportprovincie. 'Noord-Holland waterrijk van zee en meer' is een terugkerend thema, onder andere met de uitgifte van een Waterkaart.
- We zullen zo spoedig mogelijk een prioritering vaststellen voor het opheffen van de knelpunten in het Noord-Hollandse deel van het landelijk toervaartnet en deze aanbieden aan de regionale gebiedscommissies ILG. In eerste instantie richten wij ons op de hoofdvaarwegen (in rood op de kaart). Hierdoor kan, ondanks een gebrek aan (Rijks)middelen, toch een bijdrage worden geleverd aan de kwaliteitsverbetering van het landelijk toervaartnet.
- Wij bekijken in de komende periode hoe we het net van bestaande vaarroutes voor de kleine recreatievaart verder aan elkaar kunnen koppelen en of er extra passantenplaatsen kunnen worden gerealiseerd bij toeristische punten.
- Wij ondersteunen de in ontwikkeling zijnde plannen voor jachthavens, onder voorwaarde dat uit de Passende Beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet blijkt dat er geen negatieve effecten op de te beschermen natuurwaarden zijn of dat deze effecten kunnen worden gecompenseerd.
- Er komt een afzonderlijk programma voor de specifieke marketing en promotieactiviteiten voor de riviercruisevaart en wij zullen dit meefinancieren.
- Wij zetten ons in via ons aparte programma Water als Economische Drager (WED) om open-

bare voorzieningen bij nieuwe jachthavens voor de riviercruisevaart en/of de motorchartervaart te faciliteren.

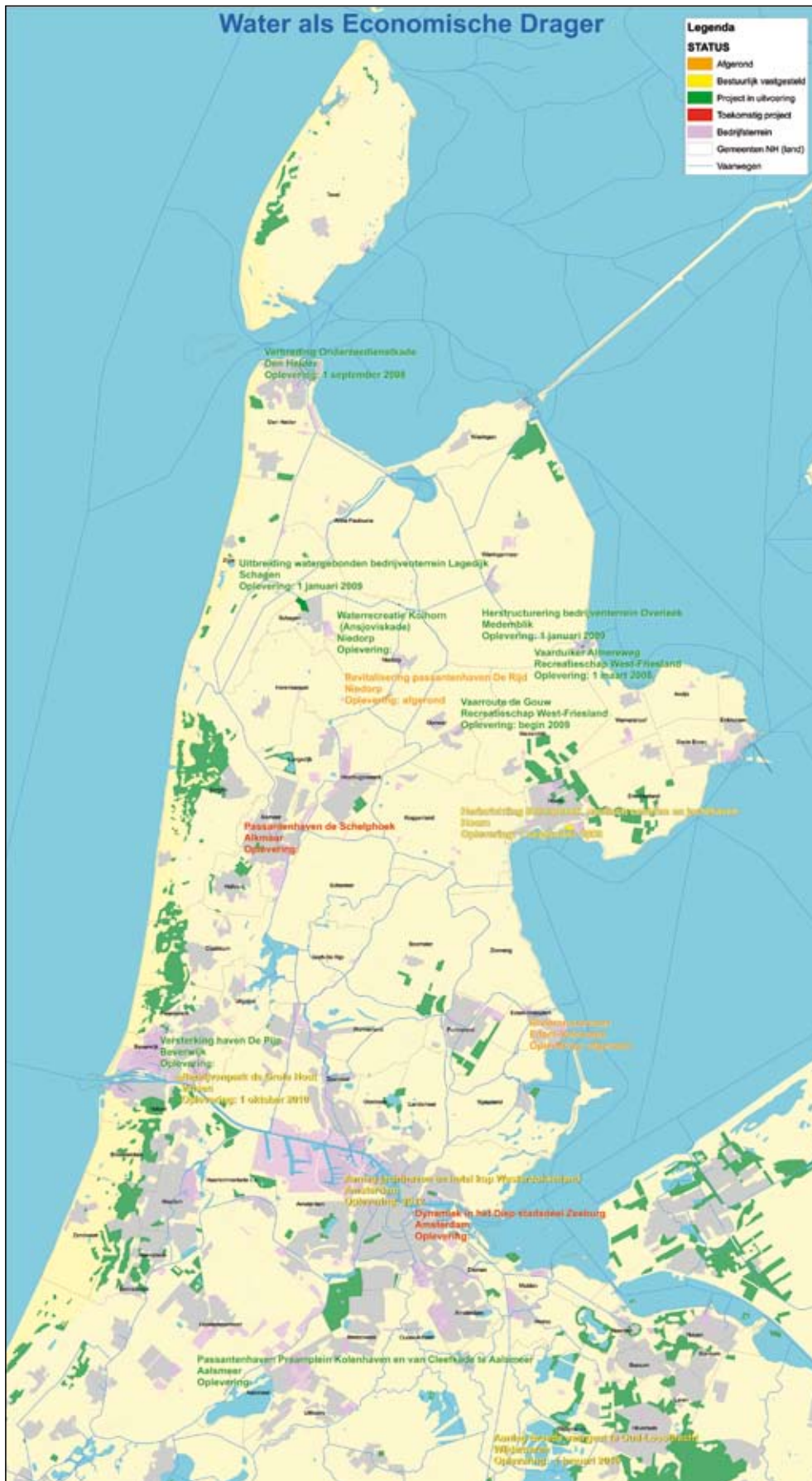
- Wij zullen de kansen die de projecten ten gevolge van de klimaatverandering (o.a. dijkversterkingen, versterking zwakke schakels kust, waterberging) bieden voor recreatie en toerisme en voor watersport in het bijzonder verzilveren.
- Wij zullen een Monitor Watersport opzetten, met daarin cijfers watersport in het IJsselmeergebied en andere vaargebieden.
- Naast ambtelijke inzet ten behoeve van een aantal projecten van het uitvoeringsprogramma Convenant Vaarrecreatie Waddenzee zullen wij het uitvoeringsprogramma meefinancieren. Onderdelen van dit uitvoeringsprogramma zijn onder andere: het maken van havenbeheerplannen (en eventueel daaraan gekoppelde herinrichtingsplannen), een pilot voor een reserveringssysteem (incl. signaleringssysteem), afspraken over droogvallen (voortzetting Erecode) en een 'handhavingarrangement'¹⁸⁾. Daarnaast is educatie, informatie en communicatie naar de vaarrecreant een belangrijk onderdeel van het uitvoeringsprogramma.
- Wij werken mee aan het behoud van de watertentoonstelling 'HISWA te Water' in IJmuiden.

Welke andere partijen zijn betrokken?

- Kwaliteitsverbetering Toervaartnet: ILG-gebiedscommissies, gemeenten, Waterschappen, Watersportverbond.
- Inventarisatie kleine recreatievaart en opheffen knelpunten kleine recreatievaart: gemeenten, recreatieschappen, watersportverbond.
- Faciliteren planvorming jachthavens/toetsing Natuurbeschermingswet: Gemeenten, ministerie van LNV, milieuorganisaties, initiatiefnemers/projectontwikkelaars.
- Uitvoering jachthavenplannen: gemeenten, initiatiefnemers/projectontwikkelaars.

¹⁸⁾ Een samenstel van afspraken en activiteiten van voorlichting, educatie, houdings- en gedragsbeïnvloeding en handhaving van de wetgeving (boetes).

Figuur 17 ■ Overzichtskaart UNA-WED projecten.

- Marketing en promotieprogramma riviercruisevaart: Amsterdam Cruise Port, promotiepartner.
- Uitvoeringsprogramma Convenant Vaarrecreatie Waddenzee: alle ondertekenende partijen.

Welke middelen zetten we hiervoor in?

Monitoring en communicatie: € 200.000,-

Oplossen knelpunten: P.M. Aansluiten bij agenda-punt 3 en inzet van € 3.000.000,- uit WED.

3.2.3 Verbeteren kwaliteit kust

Belang?

Op basis van CBS gegevens werden in 2006 naar schatting 3,4 miljoen overnachtingen aan de Noord-Hollandse kust gemaakt. Dit is exclusief Texel, waar in 2006 bijna 4 miljoen overnachtingen werden gerealiseerd. Dit maakt de kust, na Amsterdam, tot het tweede toeristengebied van Noord-Holland. De economische waarde van het kusttoerisme in Noord-Holland, exclusief Texel, kan worden geschat op ruim € 450 miljoen. Het kusttoerisme (exclusief Texel) genereert daarmee circa een kwart van alle toeristisch-recreatieve bestedingen in Noord-Holland (exclusief Amsterdam). Dit resulteert in circa 10.000 banen. Het jaarlijks aantal dagbezoeken aan de Noord-Hollandse kust wordt geschat op 7 miljoen, waarbij de bestedingen door bezoekers worden geschat op € 150 miljoen.

Wat speelt er nu?

In veel Noord-Hollandse badplaatsen ontbreekt het aan sfeer en uitstraling. Het toeristisch product voldoet niet overal aan de eisen van de hedendaagse consument. Voor het behoud van een goede concurrentiepositie is het van belang dat de badplaatsen hun ruimtelijke en visuele kwaliteit verbeteren. Zij moeten daarbij hun eigen sterke punten profileren en voor een eigen gezicht kiezen.

In het kustgebied heeft de toeristische sector een grote behoefte aan meer ruimte. Grotere kampeermiddelen en de vraag naar een 'full-service' uitrusting, maar ook naar een natuurlijke uitstraling van de verblijfsaccommodaties dwingen tot vergroting en herinrichting van campings en bungalowparken.

De Blauwe Vlag is een internationaal keurmerk voor zwemwaterlocaties: op het gebied van waterkwaliteit, milieueducatie en -informatie, milieubeheer, veiligheid en voorzieningenniveau. In de periode 2004-2007 is het aantal Blauwe Vlaggen op de Noord-Hollandse stranden verbeterd: 17 exemplaren in 2007. Er is echter nog een aantal kustgemeenten dat nog niet het voorzieningenniveau biedt dat voor de Blauwe Vlag vereist is.

In het kader van de bereikbaarheid kust zijn drie projecten uitgevoerd: Bereikbaarheid Zandvoort-Bloemendaal (2005-2007), Bereikbaarheid kust Bergen-Zijpe (2006-2008) en Bereikbaarheid Velsen-Castricum (2007-2009). Deze hebben een positief effect gehad op de bereikbaarheid van de badplaatsen voor strandbezoekers in de zomerperiode.

Wat willen we bereiken?

Wij streven naar een samenhangende kwaliteitsverbetering, aanbodvernieuwing en herpositionering van de Hollandse kust.

Uit het Bezoekersonderzoek Kust 2003 blijkt dat de onderzochte badplaatsen slecht scoren op: parkeergelegenheid, prijs-kwaliteitverhouding en netheid openbare ruimte.

Badplaatsen moeten samen nieuwe doelgroepen gaan aanboren (gezinnen en jongeren). Rust en ruimte dienen meer aandacht te krijgen in de profilering van de Noord-Hollandse kust. Ook dienen badplaatsen zich te bezinnen op hun identiteit en het gewenste imago. Hierbij is onderlinge afstemming gewenst.

We streven ernaar om de bereikbaarheid van de kust verder te verbeteren. Ook buiten de hoogtijdagen in het zomer zouden er mogelijkheden geboden moeten worden om in een goede bereikbaarheid van de stranden te voorzien.

We zullen ons inzetten voor de erkenning van de economische component die het strand is. Behoud van de stranden in Noord-Holland is essentieel om bezoekers te kunnen blijven trekken. Juist de brede stranden worden de door de bezoekers gewaardeerd.

We willen het aantal kwalitatief goede zwemlocaties in het buitenwater uitbreiden. Hiertoe zouden alle Noord-Hollandse Noordzeestranden aan de internationale criteria voor de Blauwe Vlag moeten voldoen.

Een jaar lang aan het strand

**'ALS IK ONZE LOCATIE
ZOU MOGEN
BEOORDELEN DAN
KRIJGT DEZE PLEK VAN
MIJ VIJF STERREN!'**

Strandpaviljoen Take Five, gevestigd aan de boulevard in Zandvoort, is uniek. Take Five was vijf jaar lang het enige paviljoen op het strand dat het gehele jaar open was. Een voorrecht, maar niet zonder risico. Eigenaar Leo Heino waagde vijf jaar geleden de gok die niemand anders aan durfde. Hij ging in samenwerking met provincie, hoogheemraadschap, waterschap en gemeente een pilot aan. De vijf jaar zijn om en het project is geslaagd. Leo Heino heeft bewezen dat het mogelijk is een strandpaviljoen het gehele jaar aantrekkelijk te houden voor bezoekers.

Het bestemmingsplan van Take Five is onlangs definitief gewijzigd. In de komende tijd gaan nog vier paviljoens over naar een jaarrond openingsbeleid. Volgens Heino een goede zaak die het toerisme in Zandvoort aanzienlijk kan versterken. 'Het is belangrijk dat Zandvoort als badplaats in trek blijft. Niet alleen nationaal maar ook voor buitenlandse toeristen. Naast seizoensgebonden bezoekers willen we graag het gehele jaar een bloeiende toeristenbranche zijn. Dit moet ook kunnen, gezien de trends van deze tijd. Zo nemen mensen tegenwoordig vaker een korte vakantie in plaats van een lange vakantie eens per jaar en zien we door de vergrijzing dat steeds meer ouderen actief gaan recreëren', aldus Leo Heino.

'Het unieke van Take Five is absoluut de locatie. Je bent op deze plek heel nauw met de zee en het strand verbonden. Het pand is geluidsdicht naar de normen van de horecawet zodat we geen geluidshinder veroorzaken voor omwonenden en de goede isolatie zorgt op koude winterse dagen voor warmte. Bovendien hebben we een zaal die verhuurd wordt voor seminars, bruiloften en vergaderingen. Hiermee hebben we meer mogelijkheden dan de meeste andere strandpaviljoens en proberen we op alle gebieden kwaliteit te leveren. Dit laten we tot uiting komen in de gerechten, serviceverlening en gekwalificeerd personeel.

Verder heeft Heino ambities om meer service op het strand te verlenen. 'Er komen in het weekend soms wel honderden wandelaars langs ons paviljoen die niet allemaal binnen wat willen drinken maar wel van het toilet gebruik maken. Dit zorgt soms voor wat onrust in de brasserie en het restaurant. Een verwarmd toilet op het strand zou een uitkomst bieden.' Kluisjes voor badgasten is ook iets dat hij graag zou realiseren zodat strandbezoekers hun waardevolle spullen kunnen opbergen. 'Ik blijf altijd zoeken naar verbeteringen.'

Met de aanpassing van het bestemmingsplan wijzigt de functie van strandpaviljoens van een seizoensgebonden exploitatie naar een jaarrond exploitatie van horeca, restaurant en strandbedrijf met banqueting service. Heino is hier erg tevreden mee. 'Als pionier loop je wel eens tegen problemen op, omdat je de eerste bent die een nieuwe situatie in gaat. Ik ben heel tevreden met de steun die ik van het rijk, provincie, hoogheemraadschap en gemeente krijg. Gezamenlijk maken we door middel van projecten als deze meer mogelijk en houden we het toerisme bruisend langs de Nederlandse kust.'

Hoe bereiken we dat?

Voor een samenhangende kwaliteitsverbetering, aanbodvernieuwing en herpositionering van de Hollandse kust zoeken we samenwerking met de provincie Zuid-Holland en andere kustprovincies. Gezamenlijk zullen een aantal projecten in kaart worden gebracht die landelijk uitgerold kunnen worden. Een voorbeeld hiervan is het project Strandbibliotheek, waarmee in 2007 in Noord-Holland is gestart, maar waarmee in Zuid-Holland al ervaring was. Ook uniforme informatievoorziening bij strandopgangen zou een voorbeeldproject kunnen zijn.

In 2008 zal Toerisme Noord-Holland het 'Bezoekersonderzoek badplaatsen' houden. Dit onderzoek is voor het eerst in 2003 uitgevoerd. Het onderzoek zal informatie opleveren over het profiel van de bezoekers en de waardering van het aanbod. Met deze gegevens kunnen de kwaliteit, het aanbod en de positionering van het toeristisch-recreatief kustproduct een impuls krijgen.

De provincie Noord-Holland is bezig met het opstellen van de Kustvisie 2050, met daarin de Zwakke Schakels Kop van Noord-Holland en de Hondsbossche en Pettemer Zeewering. Hierin is tevens aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit van badplaatsen, hetgeen betekent dat er ruimte komt voor toeristische en economische ontwikkelingen en voor behoud van de natuur.

Voor de inrichting en het gebruik van het strand zullen wij ruimtelijke inrichtingsinstrumenten inzetten. Middels de Streekplannen wordt er vorm gegeven aan beleid voor jaarrond exploitatie van strandpaviljoens. Daarnaast blijven wij ons inspannen voor zandsuppleties die het sterk afkalven van het strand voorkomen.

Er zijn enkele gemeenten die nog niet voldoen aan de vereisten van de Blauwe Vlag. Over de riool-overstorten in Wijk aan Zee en Egmond aan Zee zijn wij in gesprek met de gemeenten om tot een oplossing te komen. Daarnaast speelt de provincie Noord-

Holland een stimulerende rol bij de gemeenten waar nog nieuwe voorzieningen moeten worden gerealiseerd om in aanmerking te komen voor Blauwe Vlag. Wij zullen om het jaar de Noord-Hollandse Zwemwaterdag organiseren om ondernemers en overheden te informeren over de kansen en regels met betrekking tot zoet en zout zwemwater.

Welke andere partijen zijn betrokken?

- Kustgemeenten en gemeentelijke samenwerkingsverbanden.
- provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit (PARK).
- ILG gebiedscommissies.
- Provincie Zuid-Holland en andere kustprovincies.
- Rijksoverheid (Ministerie van EZ, Ministerie van V&W).
- Toerisme Noord-Holland.
- Ondernemers.
- Natuurbeheerders.

Welke middelen zetten we hiervoor in?

Aanragen kwaliteitsverbetering: € 300.000,-

Uitvoering projecten: P.M.

3.2.4 Toegankelijk en beleefbaar maken van het waterrijke cultuurlandschap

Wat is het belang?

Het waterrijke cultuurlandschap is een topattractie van Noord-Holland. Dit blijkt al uit het belang van het kustbezoek en de watersport in de vorige twee agendapunten. Uit bezoekersonderzoeken blijkt dat veel toeristen in onze provincie ook komen voor de cultuur of te wel het 'verhaal'. Noord-Holland heeft een aantrekkelijk waterrijk landschap en er is veel erfgoed dat gerelateerd is aan onze geschiedenis met het water. Dat kan echter nog beter, en meer in samenhang, toegankelijk en beleefbaar worden gemaakt.

Het 'verhaal' van het water in een notendop gebaseerd op het Beleidskader landschap en cultuurhistorie. Noord-Holland wordt aan drie zijden omgeven door water: de 'ruige' Noordzee, de 'getemde' Zuiderzee en de 'kraamkamer' Waddenzee.

Het landschap van Noord-Holland is bepaald door de omgang met het water. Het is gevormd in eeuwenlang proces gericht op:

- bescherming tegen het water, bijv. de West-Friese Omringdijk uit de dertiende eeuw;
- winnen op het water, bijv. UNESCO monument de Beemster uit de Renaissance;
- verdedigen met het water, bijv. UNESCO monument de Stelling van Amsterdam.

Lange tijd was het water bovendien het belangrijkste verbindend middel in Noord-Holland. Vrijwel al het transport vond over het water plaats. Ook de verbindingen tussen steden onderling, en tussen stad en land, vonden plaats via het water. De trekvaart tussen Haarlem en Leiden kan worden beschouwd als een 'snelweg avant la lettre'.

Wat speelt er nu?

Het toegankelijk maken van erfgoed en cultuurhistorische landschappen is natuurlijk niet helemaal nieuw. In de vorige Agenda was hier ook al aandacht voor. We hebben het behoud, het toegankelijk maken en het ontwikkelen van de Stelling van Amsterdam voortvarend opgepakt. Een ander voorbeeld is de ERIH

(European Route of Industrial Heritage), dat met name aan water gerelateerd industrieel erfgoed met elkaar verbindt, zoals het Cruquius gemaal en de Verkade fabriek aan de Zaan. Eerste stappen zijn gezet in het fysiek beter toegankelijk maken van ons erfgoed door cultureel ondernemerschap. De wens om dit verder te versterken is ook terug te vinden in eerste gedachten bij de Cultuurnota 2009-2012. Een andere ontwikkeling, ook niet helemaal nieuw, is het beter toegankelijk maken van het waterrijke cultuurlandschap. Dat wil zeggen het daadwerkelijk beleven van het agrarisch cultuurlandschap van de polders en de veengebieden, die eerder bijna niet toegankelijk waren. Er zijn mogelijkheden ontwikkeld voor fluitstervaren in Waterland en West-Friesland en verschillende boerenlandpaden zijn geopend. Nu is het de kunst deze vernieuwing door te zetten. Dat past ook goed in het kader van de Agenda Landbouw en Visserij 2008-2011, onderdeel ondernemerschap/verbreiding.

Wat willen we bereiken?

De opgave is het waterrijk cultuurlandschap verder toegankelijk en beleefbaar maken.

Ten eerste gaat het daarbij om het verder uitbreiden en verbeteren van de daadwerkelijke toegankelijkheid van het erfgoed en het waterrijke cultuurlandschap, zoals dat de afgelopen jaren in gang is gezet. Dat is vooral een opgave van innovatief ondernemerschap; het gaat dan zowel om cultureel ondernemerschap als vormen van verbrede landbouw.

Een volgende stap is dat deze ontwikkelingen veel beter worden gepromoot, zodat bewoners en bezoekers zich meer bewust zijn van het 'verhaal' van ons unieke waterrijke landschap.

Hierbij willen we meer samenwerking tot stand brengen tussen de recreatief-toeristische promotie, het 'verhaal' en de activiteiten vanuit de cultuur- en landbouwsector.

Hoe bereiken we dat?

- Wij stimuleren innovatief ondernemerschap op dit thema, onder andere door mee te denken bij ontwikkelingen. Voor projecten met een uitstraling op provinciaal niveau kunnen wij haalbaarheidsstudies cofinancieren.

Van soldatenverblijf tot viersterrenhotel en health spa

“De liefde voor forten is Frank Bart met de paplepel ingegoten. Zijn leven lang is hij al met forten verbonden. “Vroeger ging ik altijd mijn vader helpen, die een wijnopslag had in Fort bij Spijkerboor.” Bart heeft zijn oog al jaren geleden op Fort a/d Nekkerweg laten vallen, dat praktisch bij hem in achtertuin ligt, in de Beemster. Het maakt deel uit van de Stelling van Amsterdam die sinds 1996 behoort tot het wereld erfgoed. In 2005 heeft Landschap Waterland het fort gekocht en een aantal bedrijven gevraagd een plan te maken voor de exploitatie. Het plan dat Bart, eigenaar van een aannemingsbedrijf, samen met zijn broer Henk opstelde, kwam als beste uit de bus.

Bart vertelt trots dat zij hun plan zelfs hebben gepresenteerd aan H.M. de Koningin toen zij op werkbezoek was in de Beemster. Om te beginnen wordt het fort gerestaureerd, want er staan gangen onder water en het gebouw is totaal verwaarloosd na dertig jaar leegstand. Bart gaat voor deze werkzaamheden een subsidieverzoek indienen bij de provincie om 50% mee te betalen. De provincie streeft er namelijk naar de forten zoveel mogelijk te laten restaureren zodat ze voor publiek toegankelijk worden. Bart wil het gebouw na de restauratie multifunctioneel indelen. “Alleen dan is het plan financieel haalbaar.”

De voormalige manschappenkamers worden omgebouwd tot luxe hotelkamers. De grondwal die de voorzijde van het fort vormt wordt afgegraven. Hier komt nieuwbouw in de oorspronkelijke vorm van deze wal. Daarna wordt het geheel weer bedekt met aarde en gras. In deze wal wordt een aantal grote glazen wanden geplaatst om daglicht binnen te brengen. Hiervan zal aan de buitenkant niets te zien zijn. In een helft van de nieuwbouw wordt een wellness spa ingericht met een restaurant. Van de andere helft worden een congresruimte en een bezoekerscentrum gemaakt. Voor dit centrum heeft Bart een gespecialiseerd bedrijf in de arm genomen die een dynamische tentoonstelling zal maken met beeld, licht en geluid over de Stelling van Amsterdam. Bijzondere forten worden extra uitgelicht, zodat bezoekers worden gestimuleerd om ook deze te gaan bekijken.

‘JE MOET HET FORT KUNNEN BELEVEN’

Bij alle werkzaamheden staat het behoud van het oorspronkelijke karakter en de vorm van het fort centraal. Dat geldt zowel voor binnen als voor buiten. Bart: “Je moet het fort kunnen beleven. Als mensen eenmaal in een fort zijn geweest, blijft dat altijd op hun netvlies staan. Je vergeet het nooit meer, zeker niet als het straks luxe is ingericht.”

Bij de voorbereiding van dit ambitieuze project werkt Bart onder meer samen met het programmabureau ‘Stelling van Amsterdam’. Dit bureau geeft sturing aan de plannen en ondersteunt waar nodig met adviezen. Bart ervaart dit als een grote steun.

Momenteel lopen nog enkele procedures, zoals de bouwvergunning. Als het aan Bart ligt, beginnen de echte werkzaamheden in december 2007. Hij verwacht medio 2009 klaar te zijn. Bart laat de hele exploitatie in eigen beheer uitvoeren om er zeker van te zijn, dat de hoge kwaliteit van dienstverlening die hem voor ogen staat wordt gewaarborgd.

Het fort zal toegankelijk zijn voor een breed publiek van recreanten, toeristen uit binnen- en buitenland, saunabezoekers, congresgangers, hotelgasten en ‘fortofielen’. Al deze bezoekers kunnen straks op hun eigen manier gebruik maken van dit unieke cultuurhistorisch erfgoed.

- Wij stimuleren meer samenwerking en kennisuitwisseling door ondernemers rond dit thema, onder andere door het organiseren van een toeristische netwerkdag voor ondernemers.
- Wij zorgen er vanuit het gebiedsprogramma ILG voor de Stelling van Amsterdam voor dat de toegankelijkheid verder wordt vergroot, onder andere door het oplossen van knelpunten in wandel- en fietspaden rondom de Stelling, het ontwikkelen van speciale wandel- en fietsroutes en het ontwikkelen van drie locaties op de Stelling tot bezoekerscentra.
- Wij zorgen voor een professionaliseringsslag in de promotie en informatieverlening rond dit thema, onder andere door de website www.noord-holland.com op dit punt te actualiseren en door er op aan te sturen dat andere relevante sites beter aan elkaar linken. Hierbij werken we samen met de cultuursector, die het 'verhaal' kent en wil uitdragen.
- Wij verlenen subsidies/vergoedingen voor de ontsluiting van het waterrijk cultuurlandschap: fiets/skeeler-, wandel- en vaarverbindingen, voor zover ze aansluiten bij ons agendapunt recreatieve routenetwerken of een sociaal economische vernieuwing voor het platteland betekenen. De gebiedscommissies ILG zullen wij vragen om met voorstellen te komen. Nadere concretisering van dit doel is opgenomen in de subsidieverordening ILG en de subsidiecriteria van het POP deel B. Extra aandacht is hiervoor in de uitvoeringsprogramma's van de Nationale Landschappen Laag Holland en het Groene Hart. Wij zetten ons in om juist hier tot een goede uitvoering van recreatieve routenetwerken te komen, zodat het karakteristieke landschap beleefbaar wordt gemaakt.
- Wij zoeken samenwerking met de watersector en waterbeheerders om de beleefbaarheid van water te vergroten.

Welke andere partijen zijn betrokken?

- Gemeenten en gemeentelijke samenwerkingsverbanden.
- Recreatieschappen.
- Cultureel ondernemers.

- Provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit (PARK).
- Agrariërs.
- Plattelandsondernemers.
- ILG gebiedscommissies.
- Hoogheemraadschappen.

Welke middelen zetten we hiervoor in?

Aanjagen vernieuwing: € 300.000,-

Uitvoering projecten: € 1.000.000,- en deels via sociaal economische vitalisering POP.

4 Middelen

Voor 2008-2011 is nu jaarlijks ongeveer € 8 miljoen (totaal € 32 miljoen) beschikbaar, die we indicatief als volgt verdelen over de agendapunten:

Agendapunt	Wat	Financiën 2008-2011
Recreatie dicht bij huis		
1 Inrichten van regionaal groen	* In ILG als cofinanciering rijksmiddelen voor uitvoering	5.200.000,-
	* taakstelling RodS (beperkte ambitie)	
	uitvoering totale ambitie tot 2013	p.m.
2 Duurzaam beheren regionaal groen	* Kwantificeren noodzaak extra groen v.a. 2013	100.000,-
	* Bijdrage beheer schappen bestaande gebieden	16.100.000,-
	* Beheer nieuwe gebieden voor 2009 en verder	p.m.
	* Vervolg vernieuwingsimpuls	p.m.
	* Onderzoek en verbetervoorstellen efficiency/ nieuwe beheervormen	200.000,-
3 Realiseren regionale recreatieve verbindingen	* Oplossen knelpunten in landelijk en regionale routes via subsidies	4.000.000,-
	* Ambitie oplossen meer knelpunten	p.m.
4 Recreatiebehoeften van specifieke doelgroepen	* Opdrachten, o.a. Noord-Holland pad	600.000,-
	* Onderzoek naar behoeften en aanjagen vernieuwing	300.000,-
	* Uitvoering projecten	p.m.
Waterrijk van zee en meer		
5 Promotie toeristisch potentieel	* Marketing en promotie toerisme	4.100.000
6 Sterker neerzetten NH als watersportprovincie	* Monitoring en communicatie	200.000,-
	* Oplossen knelpunten	p.m. (aansluiten bij agendapunt 3 en inzet van 3.000.000 uit WED ²⁰⁾)
7 Verbeteren kwaliteit kust	* Aanjagen kwaliteitsverbetering	300.000,-
	* Uitvoering projecten	p.m.
8 Toegankelijk en beleefbaar maken van het waterrijk cultuurlandschap	* Aanjagen vernieuwing	300.000,-
	* Uitvoering projecten	1.000.000 (ook via sociaal economische vitalisering POP)
Totaal gereserveerd		Ca € 32 miljoen

²⁰⁾ Water als economische drager

Organisatie

De uitvoering van het beleid voor recreatie en toerisme in deze Agenda 2008-2011 wordt zoveel mogelijk geregeld via bestaande uitvoeringsinstrumenten en daaraan gekoppelde organisatiestructuren. Het gaat met name om het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en de daaraan verbonden gebiedscommissies en gebiedscoördinatoren. Er is in zeven gebieden een regionale organisatie opgezet in de vorm van een gebiedscommissie. Voor elke gebiedscommissie is een aparte opdracht geformuleerd, waarin staat wat van de commissie wordt verwacht in 2007 en verder. De commissies moeten de uitvoering op gang houden en nieuwe uitvoeringsactiviteiten stimuleren.

De uitvoering wordt vanuit de provincie georganiseerd in het programmabureau ILG. Wanneer er sprake is van vernieuwing of aanpassing van het beleid, dan is dit de taak van de Directie Beleid van de provincie, in dit geval het team voor de uitvoering van de Agenda 2008-2011 (zie ook Personeel).

Daarnaast zijn het Strategische Uitvoeringsprogramma Marketing en Promotie 2007-2010 (SUMP) met de promotiepartner als uitvoerder van groot belang en de recreatieschappen met uitvoeringsorganisatie Recreatie Noord-Holland NV.

Verder zoeken we aansluiting bij het Uitvoeringsprogramma Water als Economische Drager en de Regionaal Economische Stimuleringsprogramma's/Ontwikkelingsbedrijven.

Personeel

Vergelijkbaar met de vorige Agenda Recreatie en Toerisme is er één integraal team verantwoordelijk voor het stimuleren, coördineren, monitoren en evalueren van de uitvoering van de Agenda. Dit team fungeert als het centrale aanspreekpunt waar men terecht kan met wensen en vragen over de uitvoering van de Agenda.

Een verschil met de vorige situatie is de aanwezigheid van gebiedscoördinatoren ILG, die voor de regio aanspreekpunt zijn voor de integrale uitvoering van de doelen voor het landelijk gebied. Vanuit het team voor de Agenda wordt actief contact met hen onderhouden, zodat zij ook beschikken over vol-

doende basiskennis over de Agenda om vragen uit de regio over uitvoering van projecten te kunnen beantwoorden.

Daarnaast is er een aparte directie belast met het verwerken en afhandelen van de subsidieaanvragen. Voor meer beleidsmatige vragen en inhoudelijke beoordeling van subsidieaanvragen blijft het team aanspreekbaar.

Ruimtelijke ordening

De uitvoeringsopgaven voor recreatie en toerisme dienen daarnaast doorwerking te krijgen in de Structuurvisie Noord-Holland, bijvoorbeeld daar waar het gaat om extra regionaal groen, extra ruimte voor verblijfsaccommodaties en ruimte voor de ontwikkeling van Noord-Holland als watersportprovincie.

Het is van belang dat bij besluitvorming over groot-schalige gebiedsontwikkelingen of bij grote plannen voor woningbouw, infrastructuur en bedrijventerreinen tegelijkertijd de afspraken voor de bijbehorende groenopgave, aanleg en beheer, goed worden vastgelegd.

Binnen de verblijfssector is de behoefte in kaart gebracht voor uitbreiding van voorzieningen en het benodigde ruimtebeslag. Er is vooral behoefte aan uitbreiding van bungalowparken, hotelcapaciteit en ligplaatsen in jachthavens. Voor de campings is vooral behoefte aan herstructurering, niet perse extra hectares.

Voor ontwikkeling van kleinschalige toeristisch-recreatieve voorzieningen in het buitengebied willen wij mogelijkheden scheppen, zolang deze de bestaande waarden niet aantasten en de kwaliteit van de leefomgeving verhogen. Bestemmingsplannen moeten in principe ruimte bieden aan een brede ontwikkeling van activiteiten op landbouwbedrijven, natuurlijk voor zover passend in de omgeving. Daarbij geeft het provinciaal beleid voor vrijkomende agrarische bebouwing de richting aan.

Monitoring en evaluatie

Jaarlijks melden wij de voortgang van de uitvoering van de Agenda terug via de formele lijnen van de begrotings- en verantwoordingscyclus van de pro-

vincie. Daarbij maken we zo veel mogelijk gebruik van bestaande monitoringgegevens van het recreatief gebruik door de recreatieschappen, monitoring van de toeristische sector en voortzetten monitoring watersport. Eind 2009 zullen wij een tussenevaluatie houden van de voortgang en zo nodig stellen we dan de doelen bij op basis van de actualiteit. Hoewel deze Agenda nadrukkelijk gaat over de periode 2008-2011 zijn er natuurlijk doelen en projecten die doorlopen vanuit de vorige Agendaperiode. Bovendien zijn er activiteiten die na 2011 gewoon door zullen gaan.

Bijlagen

1 ■ Maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van recreatie en toerisme

Bij het formuleren van beleid is het belangrijk om als provincie kennis te nemen van de mening en wensen van bewoners en maatschappelijke organisaties. Wat leeft er in het veld? Om hierop een antwoord te krijgen is op 9 mei 2007 door de provincie een workshop georganiseerd, waarvoor gemeenten en maatschappelijke organisaties op het gebied van recreatie en toerisme waren uitgenodigd. De workshop en resultaten van een deskstudy laten het volgende beeld zien van maatschappelijke wensen. Daarnaast zijn diverse adviezen van adviesorganen van belang.

Recreatie in groengebieden

Met name rond de grote steden is er behoefte aan de aanleg van nieuwe groengebieden. Daarnaast dient de kwaliteit van de bestaande recreatiegebieden- en voorzieningen naar de mening van maatschappelijke organisaties en gemeenten in het oog gehouden te worden. Herinrichting van bestaande recreatie- en natuurgebieden moet prioriteit krijgen, het beheer van deze gebieden moet goed worden geregeld en er moet extra aandacht zijn voor achterstallig onderhoud.

De toegankelijkheid en bereikbaarheid van de bestaande en nieuw aan te leggen recreatiegebieden laat naar de mening van het maatschappelijk middenveld vaak te wensen over. Als voorbeeld worden genoemd het gebrek aan busverbindingen.

De bekendheid en het gebruik van de bestaande recreatiegebieden kan verder worden vergroot. De gebieden worden nog lang niet optimaal gebruikt. Recreatiegebieden kunnen beter vermarkt worden door promotie activiteiten. De provincie zou daarom moeten investeren in samenwerking (bijv. ATCB, VVV, ANWB en met recreatieondernemers).

De provincie zou ook meer ruimte moeten bieden aan private initiatieven; er zijn genoeg ondernemers die willen investeren in recreatiegebieden en die daarmee een bijdrage kunnen leveren aan een goed beheer van deze gebieden.

De relaties met zorg en cultuur kunnen worden versterkt: in de recreatiegebieden doen zich allerlei kansen voor op het gebied van culturele evenementen, sportactiviteiten en zorgfaciliteiten. Maak het landschap dichtbij en rondom de steden aantrekkelijker; betrek daarbij uitdrukkelijk de agrariërs als beheerders.

De provincie kan bij de aanleg en het beheer van groengebieden een smeeroliefunctie vervullen door belemmeringen weg te nemen, planvorming te ondersteunen en faciliterend op te treden bij het verwerven van financiële middelen. Er wordt voor gepleit om beheerders een visie te laten ontwikkelen op recreatie, omdat recreatie en natuur elkaar in veel gevallen kunnen versterken

Recreatieve verbindingen (wandelen en fietsen)

Er is een nog steeds toenemende behoefte aan recreatiemogelijkheden op het gebied van wandelen en fietsen. Met name een goed provinciedekkend routenetwerk voor wandelen en fietsen wordt belangrijk gevonden en aandacht is wenselijk voor skeeleren en ruiterroutes. Daarnaast dient naar de mening van maatschappelijke organisaties en gemeenten een goede toegankelijkheid van recreatie- en natuurgebieden

te worden gewaarborgd vanuit de grote bevolkingsconcentraties. Zowel vanuit toeristisch als vanuit recreatief oogpunt zou de nadruk daarbij moeten liggen op goede verbindingen tussen stad en platteland. Bovendien zou zo'n routenetwerk natuurhistorische en cultuurhistorische kwaliteiten verder moeten ontsluiten. Het wandelnetwerk zou grotendeel uit onverharde paden moeten bestaan. In het verlengde daarvan worden de mogelijkheden tot het maken van 'ommetjes' vanuit dorpskernen belangrijk gevonden. Daarnaast is er behoefte aan recreatieve transferia, met name op de overgangen van de stad naar het landelijk gebied, waardoor het makkelijker wordt voor bewoners en bezoekers om te recreëren in het landelijk gebied. Geconstateerd wordt dat dit onvoldoende van de grond komt.

De provincie kan in samenwerking met gemeenten meer aandacht geven aan veiligheid van recreatieve verbindingen (fiets-, wandel-, en ruiterspaden); geadviseerd wordt daarvoor de middelen die beschikbaar zijn vanuit verkeer en vervoer te gebruiken.

Het fietsknooppuntensysteem wordt een succes gevonden en zou provinciebreed moeten worden ingevoerd. Ook het aanleggen van een eenduidig systeem van bewegwijzering voor wandelpaden verdient volgens maatschappelijke organisaties aanbeveling. Daarnaast zou aandacht gegeven moeten worden aan voorzieningen langs routenetwerken. Voordat gestart wordt met een uniform systeem van bewegwijzering moet echter de kwaliteit van het routenetwerk op orde zijn en de aanleg van nieuwe fiets- en wandelpaden mag niet ten koste gaan van het bestaande netwerk. Knelpunten in de bestaande regionale recreatieve routenetwerken dienen prioritair te worden aangepakt.

Boerenlandpaden vormen een nieuw thema. Wenselijk is daarbij beleid van de provincie om overlast door honden op agrarische gronden te beperken. Daarnaast dient in het oog te worden gehouden dat de duurzaamheid van wandelpaden over boerenland korter is dan die van bestaande, openbaar toegankelijke paden.

De provinciale rol op het gebied van wandelen en fietsen kan vooral liggen in het aanjagen, het stimuleren van het veld. Afzonderlijke gemeenten hebben vaak onvoldoende capaciteit om projecten op te pakken. Daarnaast is er voor gemeentegrensoverschrijdende projecten vaak behoefte aan coördinatie van buitenaf, waarin de provincie een faciliterende rol zou kunnen vervullen; soms is een klein duwtje voldoende om een project aan het rollen te krijgen.

Toerisme

De provincie dient naar de mening van maatschappelijke organisaties het marketing- en promotiebeleid krachtig voort te zetten. Wel dient er een bredere visie te komen, met meer creativiteit en inventiviteit.

De afgelopen periode waren kosten voor marketing, promotie en educatie niet subsidiabel volgens de subsidieregeling recreatie en toerisme, hetgeen door een aantal partijen wordt betreurd. Daarnaast kan winst worden geboekt door verschillende subsidiestromen te bundelen. Het geven van subsidie alleen is echter niet voldoende. Essentieel in deze sector wordt geacht het stimuleren van diverse vormen van samenwerking en het ondersteunen van samenwerkingsverbanden. Het gaat dan om samenwerking tussen verschillende beleidssectoren, maar ook tussen regio's onderling, tussen stad- en platteland en tussen ondernemers.

De provincie zou meer moeten sturen en ondersteuning moeten bieden. Zo zou er bijvoorbeeld een rol kunnen zijn voor de provincie op het gebied van het begeleiden van bedrijven bij het aanvragen van subsidies en bij het doorlopen van procedures. Er is behoefte aan een aanjager vanuit de provincie, die dit soort zaken op zich zou kunnen nemen, maar die zich ook bezig zou kunnen houden met het stimuleren van het opstellen en uitvoeren van toeristische activiteitenplannen.

Het delen van kennis en expertise kan worden gestimuleerd door middel van de organisatie van netwerkdagen of een expertisecentrum.

De sector zelf heeft de komende jaren als belangrijkste prioriteiten: het ontwikkelen van een bredere visie op toerisme, het terugdringen van de verschraving van het toeristisch aanbod (bijvoorbeeld trendtransities van camping naar bungalowpark), het beter betrekken van de regio bij het toerisme van de steden en het verbeteren van het gastheerschap van ondernemingen.

Op het gebied van watersport is er behoefte aan uitbreiding van het toervaartnet. Noord-Holland kan als watersportprovincie veel sterker worden gepromoot. Binnen het bestaande toervaartnet treden veel knelpunten op, met name op het gebied van het beheer en de bediening van bruggen en sluizen (verruimen van tijden in verband met langer vaarseizoen). Daarnaast wordt gepleit voor uitbreiding van het aantal wachtplaatsen, van het aantal ligplaatsen in jachthavens en voor de ontwikkeling van nieuwe havens. Er wordt, naast uitbreiding, wel gepleit voor het op peil houden van de kwaliteit van de bestaande ligplaatsen. Bovendien laat het aantal voorzieningen in jachthavens te wensen over, omdat gebruikers steeds meer tijd doorbrengen in de havens en meer ruimte vragen.

De bereikbaarheid van de kust is een punt van zorg. De provincie mag nadrukkelijker haar regierol op zich nemen op het gebied van de samenwerking in de kustzone.

Er dient meer aandacht te komen voor de kwaliteit van verblijfsaccommodaties. De provincie kan hierin een faciliterende rol vervullen door belemmeringen bij gemeenten weg te nemen. Daarnaast wordt een groei voorzien die ruimtelijk mogelijk gemaakt moet worden.

Tenslotte zijn er nog enkele uiteenlopende wensen die het noemen waard zijn:

- Kom net als bij natuur is gebeurd met een ecologische hoofdstructuur, met een recreatieve hoofdstructuur;
- Zorg voor een aantrekkelijk landschap dicht bij de stad; dit is essentieel voor het tegengaan van verrommeling en daarmee een belangrijke voorwaarde voor een sterke rol voor recreatie en toerisme.
- Er zou aandacht moeten zijn voor kunst en cultuur en er moet eenduidig beleid voor cultuurhistorie worden opgesteld en dan niet alleen voor de Stelling van Amsterdam.

Bij de uitvoering van nieuw beleid op het gebied van recreatie en toerisme mag de provincie volgens maatschappelijke organisaties nadrukkelijker haar regierol op zich nemen. De provincie kan initiatieven ontplooiën, samenwerking met andere provincies zoeken en toezicht houden op de gemeenten.

Adviezen

Er zijn recent verschillende adviezen uitgebracht door de Raad voor het Landelijk Gebied, de VROM Raad, de Raad voor Ruimtelijk, Milieu en Natuuronderzoek en de Gezondheidsraad, die betrekking hebben op recreatie en toerisme.

Hieruit komt het grote belang van recreatie en toerisme voor gezondheid, ontspanning en economie naar voren. Zo ontstaat steeds meer het inzicht dat groen in en om de stad bijdraagt aan een betere gezondheid en een beter welzijn. Het blijkt dat in wijken met groen het percentage kinderen met overgewicht ca. 15% lager is ten opzichte van vergelijkbare wijken zonder groen. Groen draagt ook bij aan de recreatiemogelijkheden, aan sociale cohesie en aan economie. Zo leidt het een verhoging van de waarde van huizen, het is een aantrekkelijke factor voor de vestiging van bedrijven, het kan hogere inkomens binden. Tenslotte kan groen ook een bijdrage leveren aan het milieu door een betere luchtkwaliteit (door filtering van de

lucht), vermindering van de geluidsoverlast (door demping geluid) en vermindering van wateroverlast (door betere afvoer neerslag).

De overheid heeft een rol bij het creëren van voldoende groen. Geconstateerd wordt echter dat bebouwing sneller groeit dan nieuw groen en dat de realisatie van nieuw groen rond de steden stagneert. Een goede roodgroen balans is mogelijk door toepassing van instrumenten zoals planologische bescherming, onteigening en fondsvorming. Het blijkt dat investeren loont. Wanneer de kosten van investeringen (met name de aanleg van groene randen en wandel- en fietspaden) worden afgezet tegen de baten, dan ontstaat er landelijk een positief saldo van € 17,8 miljard. De baten zitten vooral in woongenot, recreatie (meer verblijfsrecreatie en recreatieve bestedingen) en niet-gebruik van landschap en natuur. Wat betreft investeringen wordt geconcludeerd dat deze het grootste rendement aan baten opleveren als ze in netwerken worden gerealiseerd, bijv. een netwerk van wandel- en fietspaden." Zowel overheden, consumenten als producenten kunnen investeren in het landschap. Overheden hebben de volgende mogelijkheden: groene diensten, groenfinanciering (rentekorting op leningen voor investeringen in het landschap), opslag op OZB of waterschapsbelasting voor financiering landschap. Consumenten kan worden gevraagd mee te betalen aan het landschap: vrijwillige sponsoring ('vrienden van het gebied X'), landschapsfonds (burgers geven geld of lenen het uit, waarmee fonds agrarische grond koopt), entreeheffing, streekproducten. Een nadeel is dat burgers waarschijnlijk minder zullen consumeren van het landschap als ze er voor moeten betalen. Producenten (vervuilers van het landschap) tenslotte kan worden gevraagd mee te betalen, bijv. door projectontwikkelaars toe te staan te bouwen op locaties waar dat niet mogelijk was, mits ze ook investeren in het landschap. Ander voorbeelden: nieuwe landgoederen (bouwen mits openbaar landschap aangelegd), ruimte voor ruimte en hergebruik agrarische bedrijfsgebouwen.

Colofon

Uitgave

Provincie Noord-Holland
Postbus 123
2000 MD Haarlem
Tel.: (023) 514 31 43
Fax: (023) 514 35 99
Internetadres: www.noord-holland.nl
E-mailadres: post@noord-holland.nl

Eindredactie

Provincie Noord-Holland
Directie Beleid
Sector Economie, Landbouw en Toerisme
en Natuur, Recreatie en Landschap

Fotografie

Provincie Noord-Holland
Amsterdam Toerisme & Congres Bureau
Ellen de Vries

Grafische verzorging

Thieme GrafiMedia Groep

Papier

Hello matt, houtvrij MC

Oplage

750 exemplaren

Haarlem, augustus 2008

